

บทที่ 2

แนวความคิดและหลักการในการสอบสวนคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันเป็นการดำเนินคดีระบบกล่าวหา ซึ่งแยกการสอบสวนและฟ้องร้องออกมาจากการพิจารณาพิพากษาและให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหา เจ้าพนักงานจะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อให้เจ้าพนักงานเป็นผู้รักษาประโยชน์สาธารณะ หรือประโยชน์ของส่วนรวมไว้ (Public interest) หลักการนี้เรียกว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) รัฐจึงมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา หน้าที่นี้ก็คือ หน้าที่อำนวยความยุติธรรม รัฐไม่ถือว่ารัฐเป็นปรปักษ์กับประชาชนในรัฐ องค์กรต่างๆ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีอาญาของรัฐ อันได้แก่ ศาล อัยการ และตำรวจ ต่างก็มีหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม องค์กรต่างๆ ดังกล่าวต้องเป็นหน้าที่ร่วมกันและช่วยกันค้นหาความจริง ในคดีอาญาจึงถือไม่ได้ว่าเป็นเรื่องระหว่างคู่ความ แต่เป็นกรณีที่รัฐดำเนินการผ่านองค์กรของรัฐ พนักงานอัยการและตำรวจต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (objectivity) อย่างแท้จริง กล่าวคือ เมื่อการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น ทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานจึงมีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องขอของผู้ใด¹

ในบทที่ 2 นี้ ผู้เขียนได้ศึกษาภาพรวม ทฤษฎี แนวคิดและหลักการในการสอบสวนคดีอาญา ลักษณะของการสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัย การสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัยในระบบการดำเนินคดีอาญา แนวคิดและหลักการในการสอบสวนคดีพิเศษ บทบาทของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัย ก่อนที่จะได้ศึกษาถึงหลักการสอบสวนในต่างประเทศและบทบาทของพนักงานสอบสวนในต่างประเทศ และวิเคราะห์ความเป็นภาวะวิสัยและปัญหาปัจจัยในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อกำหนดแนวทางที่ทำให้การสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นภาวะวิสัยต่อไป

---

¹ จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 63), โดย คณิต ณ นคร ก, 2555, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

2.1 หลักการสอบสวนในคดีอาญา

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน หรือการดำเนินการทั้งหลายตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวน ได้กระทำให้ เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำ ผิดมาฟ้องลงโทษ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11))

การสอบสวนถือเป็นกระบวนการที่สำคัญโดย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ได้ให้ความสำคัญด้วยการบัญญัติห้ามไม่ให้พนักงานสอบสวน ฟ้องผู้ต้องหา เป็นคดีอาญาต่อศาล หากไม่มีการสอบสวนคดีนั้นก่อน และจะต้องรวบรวมหลักฐานเพื่อให้เห็นว่า ข้อกล่าวหา นั้นมีมูลและสามารถพิสูจน์ความผิดในชั้นศาลได้ แต่ถึงแม้จะมีการสอบสวนคดี หากว่า การสอบสวนนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ถือว่าคดีในข้อหา นั้นไม่มีการสอบสวนเช่นกัน ดังนั้นการ สอบสวนจึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้ต้องหาจะเข้ามาสัมผัสกับกระบวนการ ยุติธรรมซึ่งประเทศไทยใช้ระบบ “การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา” โดยมีผู้ถูกกล่าวหาเป็น ประธานในคดี ซึ่งอาจต้องเสีย สิทธิเสรีภาพในร่างกายหรือทรัพย์สิน อาจถูกลงโทษจำคุก เป็นต้น ดังนั้น การสอบสวนต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติอำนาจหน้าที่ รวมทั้งวิธีการสอบสวนอย่าง เกร่งกรืดหากผิดขั้นตอนหรือข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือสอบสวนไม่ชอบในบางขั้นตอน ก็ย่อมส่งผลให้การสอบสวนคดีนั้นไม่ชอบตามที่กล่าวแล้ว ทำให้พนักงานสอบสวน ไม่มีอำนาจ ฟ้องคดีนั้น หากปรากฏความไม่ชอบในชั้นพิจารณาของศาล ก็สามารถพิพากษายกฟ้องคดีนั้นได้แม้ จะฟังได้ว่าจำเลยคดีนั้นกระทำผิดจริงก็ตาม² ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐาน ทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับ ความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหา³ โดยการค้นหาความจริงอยู่ภายใต้ 2 ทฤษฎี ดังนี้

หลักการค้นหาความจริง (Truth Finding Theory)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญอย่างมาก ต่อระบบการดำเนิน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของ ผู้ต้องหาได้ ดังนั้นทุกองค์การที่เกี่ยวข้องในชั้นนี้คือ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้อง ร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือกลั่นกรองมูลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดย จะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น เพราะถ้าในชั้นก่อน

² จาก การบริหารกระบวนการยุติธรรม (น.33), โดย กุลพล พลวัน, 2544, พระนคร: ไทยเกษม.

³ จาก สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา (น. 45-46), โดย มารุต บุณนาท, 2550, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

การพิจารณาของศาลมีการดำเนินการมาอย่างมีข้อบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนัก ผลที่ติดตามมากก็คือ ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจไม่เกิดขึ้นเพราะว่า แม้ศาลเองเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่า กระบวนการในชั้นสอบสวนซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในขั้นต้นในระบบการดำเนินคดีอาญาก็ตาม แต่ก็ถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด อันที่จะรักษาความบริสุทธิ์ยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนหรือในชั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีของศาล จึงต้องทำการค้นหาความจริงของคดีให้มีความถูกต้องและชอบธรรมเป็นอย่างดีที่สุด เพราะหากว่าการดำเนินกระบวนการของเจ้าพนักงานได้กระทำโดยมิได้ ปฏิบัติหรือละเลยต่อหลักค้นหาความจริงเสียแล้ว สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาอาจถูกกระทบกระเทือนมากและผู้กระทำความผิดที่แท้จริงอาจหลุดรอดจากการลงโทษตามกฎหมายและผลสุดท้ายที่จะตามมาก็คือ ความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ซึ่งจะไม่ก่อประสิทธิภาพต่อระบบการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมได้แต่อย่างใด ทฤษฎีหลักค้นหาความจริง จึงหมายความว่า การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหามาเข้ามาในคดีซึ่งการพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้

การค้นหาความจริงในทางอาญา เป็นการกระทำของรัฐที่ได้กระทำตามกฎหมาย ทั้งในชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามหลักนิติบัญญัติของรัฐ และทำได้โดยชอบด้วยกระบวนการซึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอันมีทั้งผลดีและผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหา ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจค้นเพื่อพิสูจน์หรือค้นหาความผิด รวมทั้งการค้นหาพยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ เท่ากับการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ จากทุกฝ่ายก่อนเข้าสู่กระบวนการสุดท้ายคือ การประเมินค่าพยาน (Evaluation) ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใดเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ⁴ โดยความจริงที่ได้มานั้นจะเป็นข้อมูลที่จะวินิจฉัยความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาต่อไป การค้นหาความจริงนี้เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าแตกต่างกับการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในทางกฎหมาย โดยข้อเท็จจริงในทางกฎหมายนี้เป็นสิ่งที่ได้กระทำ การกระทำที่ได้ปฏิบัติ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่แท้จริงที่มีผลในทางคดี ข้อเท็จจริงที่ได้มาเป็นรูปของพยานหลักฐานในทางคดี (Evidence) โดยการหยิบยกหรือถูกหยิบยกขึ้นมาของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี กล่าวคือ การได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเป็นเรื่องของสถานการณ์ทั้งหลายที่ถูกยืนยันโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งและถูกปฏิเสธโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนการค้นหาความจริงทาง

⁴ จาก หลักการค้นหาความจริงชั้นสอบสวน (น. 5), โดย สุเมธ จิตต์พานิชย์, 2538, ม.ป.ท.: ม.ป.ท.

อาญา เป็นการค้นหาความจริงของเจ้าพนักงานของรัฐที่จะดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง เป็นผลดีและผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาและเป็นเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ

หลักเหตุผล (Rational Theory)

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นประโยชน์แก่คดี โดยสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นพยานหลักฐานที่ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหากล่าวอ้างเข้ามาในคดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานสืบค้นเข้ามาในคดีหรือเป็นพยานหลักฐานที่บุคคลภายนอกส่งเข้ามาในคดีก็ตาม พนักงานสอบสวนก็ต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานที่ได้มาดังกล่าว นั้นด้วยว่าจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงหรือสามารถค้นหาความจริงของคดีได้ด้วย โดยต้องนำพยานหลักฐานต่างๆ มาพิเคราะห์ถึงผลแห่งรูปคดีว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มา โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้น มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและสมเหตุสมผลและผลต่อกันมากน้อยเพียงใด ถึงแม้พยานทุกปากจะให้การสอดคล้องกันก็จริง ก็จะต้องพิจารณาว่าสอดคล้องกับเหตุและผลในพยานหลักฐานอื่นๆ ด้วยหรือไม่ โดยจะต้องทำการไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่ทุกมุมของการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งต้องพิจารณาความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น โดยต้องพิเคราะห์ถึงเหตุผลประกอบด้วยเสมอ⁵

2.1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย

ประเทศไทยมีระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เช่นเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศซีวิลลอว์ ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย รัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เมื่อมีการกระทำผิดกฎหมายอาญาเกิดขึ้น รัฐมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง องค์กรต่างๆ ของรัฐ ได้แก่ พนักงานสอบสวน อัยการและศาลต้องร่วมมือกันและช่วยกันค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงที่ถ่องแท้ การดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาซึ่งแยกอำนาจ “สอบสวนฟ้องร้อง” ออกจาก “การพิจารณาพิพากษา” ให้องค์กรดำเนินคดีอาญาแยกต่างหากจากกัน ผู้มีหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องคือพนักงานอัยการ และถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกกันได้ พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้อง เพราะพนักงานอัยการต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลในที่สุด ดำรงเป็นเพียงเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น ส่วนประเทศไทย การสอบสวนฟ้องร้องได้กำหนดองค์กรและกำหนดความรับผิดชอบของการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวน ความรับผิดชอบฟ้องร้องเป็นของพนักงานอัยการ ทำให้พนักงานอัยการไม่ได้

⁵ จาก หลักทฤษฎีการสอบสวนและการชี้แจงหน้าพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน (เทคนิคและศิลปะในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน) (น. 75-76, 119-120), โดย จักรพงษ์ วิวัฒน์พานิช, 2556} กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

เห็นและทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง และไม่อาจเข้าไปรับรู้เรื่องราวตั้งแต่แรก แต่อาศัยสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งถือว่าเป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยพยานหลักฐานเช่นเดียวกัน ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ทำการค้นหาความจริงในการสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการก็จะมีความเห็นหรือสังคดีไม่ได้มาจากความจริง เป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับความเป็นธรรม อาจถูกฟ้องร้องต่อศาล ต้องเสียอิสรภาพ เสียค่าใช้จ่ายต่อมาเมื่อศาลพิพากษายกฟ้อง แต่ในทางกลับกันพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและค้นหาความจริงเมื่อได้ข้อเท็จจริงเป็นอันยุติแล้ว พนักงานสอบสวนคงมีความเห็นทางคดีสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ปล่อยตัวผู้ต้องหาไปเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ เมื่อการสอบสวนได้ความจริงอาจสั่งไม่ฟ้องเช่นเดียวกัน ไม่ต้องดำเนินการพิจารณาคดีในศาล ถ้าการค้นหาความจริงแล้วคดีมีมูลเมื่อส่งฟ้องศาลแล้วก็จะลงโทษจำเลยได้

หลักการดำเนินคดีอาญา คือ หลักการตรวจสอบ (Examination Principle) หลักการตรวจสอบในคดีอาญา เจ้าพนักงานและศาลต่างมีหน้าที่จะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหา เจ้าพนักงานและศาลต่างมีหน้าที่จะต้องตรวจสอบและค้นหาความจริงได้โดยปราศจากข้อผูกมัดใดๆ การตรวจสอบเป็นการสอบสวนค้นหาความจริง การสอบสวนจึงต้องเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงของเกี่ยวกับผู้ต้องหา จากหลักการดังกล่าวการค้นหาความจริงนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดความเป็นธรรมหรือเที่ยงธรรมของทุกฝ่าย โดยรัฐจะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก่อนมีความเห็นทางคดี ไม่ว่าชั้นสอบสวนฟ้องร้องหรือชั้นพิจารณาคดีของศาล

เมื่อการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น ทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานจึงมีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องขอของผู้ใด⁶ การสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การค้นหาความจริงในชั้นสอบสวน จึงเป็นการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหา

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ประกอบมาตรา 98 จะเห็นว่าหน้าที่ที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานที่ยันผู้ต้องหาอย่างเดี๋ยวนั้นได้หรือไม่ แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะในคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริงและการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่ อย่างไม่ต้องพิจารณาโดยฟังความทุกฝ่ายมิใช่ฝ่ายเดียว การสอบสวนจึงต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity)

⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่มเดิม.

การที่จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น ประการแรก ความละเอียดรอบคอบของพนักงานสอบสวนในการรวบรวม พยานหลักฐาน ประการต่อมา ได้แก่ตัวพยานหลักฐานที่มีอยู่ในสำนวนการสอบสวน ประการที่ สาม คือ ความสามารถในการนำพยานไปเบิกความต่อศาล ทั้งสามประการดังกล่าวจะต้องอยู่บน พื้นฐานของความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักของการสอบสวนที่ต้องปฏิบัติตามวิธีการ ของบทบัญญัติกฎหมายอย่างเคร่งครัด การกระทำที่ขัดต่อหลักของกฎหมายย่อมทำให้ พยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบศาลจะไม่รับฟัง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่ ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชู้เชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น และให้ สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นๆว่าด้วยการสืบพยาน”

2.1.2 การสอบสวนฟ้องร้องที่เป็นกระบวนการเดียวกัน

การสอบสวนถือเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นและมีผู้แจ้งความหรือร้องทุกข์ให้ดำเนินคดี พนักงานสอบสวนจะทำการรวบรวม พยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้แยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด ให้ พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญาแต่ผู้เดียวลำพัง เริ่มตั้งแต่รับคำร้องทุกข์ สืบสวน สอบสวน จับกุมควบคุมตัว ฝากขังต่อศาลจนกระทั่งสรุปสำนวนความเห็นเสนอพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสั่งคดี พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบกลั่นกรองสำนวนการสอบสวนที่พนักงาน สอบสวนเสนอขึ้นมา เนื่องจากสภาพปัญหาของบ้านเมืองของประเทศไทยหลังจากที่คณะราษฎร เข้ายึดอำนาจปกครองประเทศนั้น อำนาจของคณะราษฎรยังไม่เข้มแข็งมั่นคง มีขบวนการต่อต้าน คณะราษฎร รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาฐานอำนาจเป็นสำคัญ⁷

การแบ่งแยกอำนาจการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีในระบบการดำเนินคดีอาญา ของไทย ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบสวน พนักงานอัยการ ไทยจะเริ่มดำเนินการปฏิบัติงานของตนได้ต่อเมื่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเสร็จสิ้น แล้วส่ง สำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงจะเริ่มการปฏิบัติงานอำนาจหน้าที่ ของตนได้ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการของไทย จึงเป็น ความสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal relation) กล่าวคือ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนหรือ

⁷ จาก *มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา* (น. 53), โดย อุทัย อาทิวา, 2559, กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินติ้ง.

อำนาจหรือกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่เริ่มดำเนินคดี พนักงานอัยการจะสามารถเริ่มการดำเนินคดีต่อเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน รูปแบบดังกล่าวจะพบในประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหา เช่น ประเทศอังกฤษ⁸

ส่วนระบบที่พนักงานอัยการมีอำนาจทำการสอบสวนดูแลอำนาจการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี พนักงานอัยการอาจเข้ามาดำเนินคดีเองหรือมอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแทนก็ได้ นั่น ความสัมพันธ์ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในระบบดังกล่าว เรียกว่า ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical relation) ความสัมพันธ์ของพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการในแนวดิ่งนี้ จะพบในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นที่อยู่ในระบบประมวลกฎหมาย เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี

การสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11) หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน หรือการดำเนินการทั้งหลายตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวน ได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ จะเห็นได้ว่า การสอบสวนมี 2 ประเภท คือ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการใช้มาตรการบังคับในคดีอาญา โดยทั้งสองอย่างของการสอบสวนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน โดยในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา สิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐาน คือ พยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและพยานหลักฐานเกี่ยวกับบุคคลที่กระทำความผิด

ระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนอกจากจะแยกการสืบสวนการจับกุมออกจากการสอบสวนแล้ว ยังแบ่งแยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีด้วย ซึ่งมีผลเท่ากับการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนออกจากอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการไทยไม่มีอำนาจทำการสอบสวนหรือควบคุมการสอบสวน ในขณะที่ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ในโลกจะถือว่าการสอบสวนกับการฟ้องร้องคดีเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น พนักงานอัยการในประเทศเหล่านั้นจึงเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่ได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น รวมทั้งมีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเองและในที่สุดก็จะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจว่าจะฟ้องร้องคดีด้วยหรือไม่ด้วย

การที่แยกอำนาจการสอบสวนคดีอาญาออกจากอำนาจฟ้องคดีอาญานี้ สันนิษฐานว่ากฎหมายประสงฆ์ให้อัยการวางตัวเป็นกลางในการดำเนินคดีอาญา หากให้อัยการเข้าร่วมในการ

⁸ แหล่งเดิม.

สอบสวนแต่ต้นจะทำให้ปักใจเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ทำให้เสียความเที่ยงธรรมในชั้นกลั่นกรองคดี จึงไม่ควรให้อัยการเข้าร่วมในการสอบสวน⁹

2.2 ลักษณะการสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัย

2.2.1 ความหมายของภาวะวิสัย

ภาวะวิสัย (Objectivity) หมายถึง สิ่งที่มีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริง เจื่อนใจที่เป็นความจริง โดยไม่ขึ้นอยู่กับจิตใจ นั่นคือผลของการตัดสินใจ จะไม่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและความรู้สึก ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นตามปรวิสัยมักจะถูกค้นพบมากกว่าที่จะถูกสร้างขึ้นมา ในทางกฎหมาย สิ่งที่เป็นภาวะวิสัยจะเป็นจริงเสมอไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ในเวลาใด หรือกับบุคคลใด มีความหมายตรงกับข้อเท็จจริงที่ของสิ่งนั้นเป็นข้อเท็จจริงบนเจื่อนใจเฉพาะอย่าง ในเวลาเฉพาะ ในสถานที่เฉพาะหรือกับบุคคล นอกจากนั้นแล้วยังมีความเป็นอิสระจากเจตจำนงที่ไม่สามารถกำหนดบังคับหรือฝืนได้ เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ เป็นอิสระโดยไม่ขึ้นกับการรับรู้ ความรู้สึก ความนึกคิดของคน ที่เป็นความเห็น ความชอบ ซึ่งแต่ละคนอาจรู้สึกคิดเห็นต่างกัน

2.2.2 ลักษณะของการสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัย

1. การสอบสวนที่มีความเป็นกลาง

หลักความเป็นกลางหรือหลักความไม่มีส่วนได้เสีย (Impartiality) มาจากแนวคิดพื้นฐานว่าบุคคลที่มีอำนาจสั่งการ หากมีอคติต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือมีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกันแล้วย่อมไม่อาจวินิจฉัยชี้ขาดโดยปราศจากอคติในเรื่องนั้นได้เพราะไม่มีใครสามารถพิจารณาคดีของตนเองได้ เพื่อเป็นการประกันการใช้อำนาจให้มีความเป็นกลาง ความเป็นธรรม และปราศจากความลำเอียง โดยมีการแยกความไม่เป็นกลางออกเป็น 2 ประเภท คือ เหตุมาจากสภาพภายนอก ซึ่งมาจากสถานภาพหรือฐานะของเจ้าหน้าที่เอง เช่น เป็นคู่กรณี เป็นคู่สมรส เป็นญาติ และเหตุมาจากสภาพภายใน ซึ่งมีเหตุมาจากสภาพภายในจิตใจ ของเจ้าหน้าที่ เช่น ความอคติ ความลำเอียง

ดังนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงจะต้องมีความเป็นธรรม ซื่อสัตย์โปร่งใสและตรวจสอบได้ กระบวนการทำงานทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส ไม่มีการเรียกร้องรับผลประโยชน์ ต้องเป็นกลางทางการเมืองไม่ตกไปอยู่ในอำนาจของนักการเมืองผู้มีอำนาจทางการบริหารหรือรัฐบาล และการดำเนินคดีต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักกระบวนการยุติธรรม ที่สำคัญผู้บริหาร

⁹ จาก *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ* (น. 23-40), โดย สุจินต์ ทิมสุวรรณ, 2522, และ *เพราะทำให้เสียความเป็นภาวะวิสัยในการสั่งคดี* (น. 71) (ม.ป.ป.), โดย คณิต ณ นคร ช สำนักงานอัยการสูงสุดกับกระทรวงยุติธรรม.

ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรมาจากการสรรหาเพื่อให้ได้คนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่ให้มีการแทรกแซงและอยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายการเมือง เพราะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการเป็นหลักประกันในการอำนวยความยุติธรรม และต้องเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ผู้บริสุทธิ์ และขณะเดียวกันต้องบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมนั้น ตามความสมประสงค์และก่อสร้างความไม่พึงประสงค์ให้อีกฝ่ายหนึ่งที่ขัดแย้งกัน หรือเป็นฝ่ายที่ต้องเสียประโยชน์จากการดำเนินคดีหรือถูกดำเนินคดี ฝ่ายที่เสียประโยชน์ก็จะทำทุกวิถีทางให้ตนเองเป็นฝ่ายได้เปรียบ การแทรกแซงการดำเนินการสอบสวนจึงย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับบริหาร และปฏิบัติการการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

2. การสอบสวนที่มีความเป็นอิสระ

ความเป็นอิสระของการสอบสวนในการสร้างความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม การจัดการกับอาชญากรที่สร้างความเสียหายแก่ส่วนรวมนับเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องปราบปรามจัดการ การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพื่อนำมาซึ่งการพิสูจน์ความผิด แล้วนำเสนอพิจารณาคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ดังนั้นดุลพินิจในการสั่งคดีจึงเป็นภารกิจของพนักงานสอบสวนควรมีอิสระในความคิดเห็นประกอบการเสนอตามรูปคดี ไม่จำเป็นต้องมีอิสระที่มากเหมือนดังเช่นตุลาการ แต่ก็ควรมีมาตรการที่พนักงานสอบสวน จะไม่ถูกกดดันแก้งจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ และต้องก่อเกิดความคุ้มกันในระหว่างปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม

การดำเนินการสอบสวนที่มีความถูกต้องและเป็นอิสระจะสามารถช่วยบริหารจัดการคอร์รัปชันได้ซึ่งกฎหมายจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ สามารถใช้วิธีการดำเนินการสอบสวน ที่ทำให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แล้วตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษคดีพิเศษเองก็ควรไม่ถูกแทรกแซงไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ เช่น การถูกโยกย้าย การไม่ได้รับบำเหน็จความชอบที่ควร โอกาสความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานรวมตลอดทั้งความมั่นคงทางฐานะในสังคม ตามฐานะานุรูปเพียงพอที่จะไม่หลงผิดไปกับสิ่งล่อใจในทางมิชอบ ซึ่งเพื่อการดังกล่าววิธีการที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษกำหนดไว้คือ การบริหารงานบุคคลในส่วนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและค่าตอบแทนที่ดี

โดยภารกิจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามเจตนารมณ์สำคัญในการกำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการ ก็เพื่อแก้ไขความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการสืบสวนเป็นหัวใจสำคัญของการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน แต่ปรากฏว่าระบบการสอบสวนในปัจจุบัน

ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความบกพร่องของบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ รวมทั้งระบบการสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยยังมีได้มีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งที่สังคมและปัญหาอาชญากรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในแบบต่างๆ อีกมากมาย ทั้งนี้จะเห็นได้จากอาชญากรรมมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีชั้นสูงเข้ามาประกอบอาชญากรรม บางครั้งมีการนำความรู้ ความเชี่ยวชาญของคนไปใช้ในการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญปกปิดซ่อนเร้นทำลายพยานหลักฐานเพื่อให้รอดพ้นจากการกระทำความผิดหากไม่มีการปรับปรุงระบบการสอบสวนให้ทันสมัยแล้วเป็นการยากที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้¹⁰ อีกทั้งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งไม่สามารถรอบรู้ได้ทุกเรื่อง¹¹ ดังนั้นในการแสวงหาพยานหลักฐานอาจไม่สามารถล้วงลึกเพื่อหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ จึงทำให้คดีที่สำคัญๆ ที่มีอิทธิพลและอาชญากรรมที่สะท้อนขวัญประชาชนต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือกฎหมายไปได้ ทั้งที่สังคมโดยทั่วไปรู้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง แต่หาพยานหลักฐานมาลงโทษไม่ได้ ถ้าหากใช้ระบบการสอบสวนรวมกันหลายฝ่าย อาจประสบความสำเร็จในการนำ ผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็ได้ ประการสำคัญ การสอบสวนโดยบุคคลหลายฝ่ายเป็นการสร้างให้ระบบสอบสวนมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐาน เพราะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องไปเป็นพยานเบิกความเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้พยานหลักฐานมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพยานอื่นจนบอกได้ชัดว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง ดังนั้น การกำหนดให้การสอบสวนมีบุคคลหลายฝ่ายที่มีความเชี่ยวชาญต่างกันเข้ามาร่วมทำการสอบสวนจึงเป็นแนวทางที่แก้ไขข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่มีความยุ่งยากให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹²

3. การสอบสวนที่รวดเร็ว

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องมีความรวดเร็วในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และการตรวจสอบความถูกต้องในการสอบสวนคดีพิเศษ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาค และเป็นธรรม ตามลำดับขั้นตอนภายในระยะเวลา ที่กำหนด ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าตรวจสอบการ

¹⁰ จาก “กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการแก้ไขความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีอาญา.” โดย ไพฑูรย์ ชัมภรัตน์, 24 กรกฎาคม 2545, มติชน.

¹¹ แนวความคิดเช่นนี้ได้ปรากฏใน พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 โดยกำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งกฎหมายมีเจตนารมณ์ต้องการให้เป็นเจ้าพนักงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาในความคิด เกี่ยวกับยาเสพติดไว้ได้ 3 วัน เพื่อทำการสอบสวน

¹² กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการแก้ไขความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีอาญา (น. 37). เล่มเดิม.

ปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเต็มใจ ซึ่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะมีบทบาทในการปฏิรูปการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มคดีจนถึงสิ้นสุดกระบวนการสอบสวน โดยจะเริ่มทำการสอบสวนเมื่อได้รับคดีตามผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งในบรรดาพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบกับคดีนั้นๆ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น จะสรุปข้อเท็จจริงและมีความเห็นตามข้อกฎหมาย และในทางปฏิบัติที่ผ่านมามีความเห็นในทางคดีเช่นเดียวกับผู้บังคับบัญชาเสมอ ไม่มีอิสระในการทำความเห็นเป็นของตนเองโดยเสรี อาจเป็นเพราะในด้านการสอบสวน เป็นเพียงการรวบรวมพยานหลักฐานและนำเสนอเพื่อมีความเห็นและคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่างๆ ดังนั้นอำนาจในการฟ้องคดีจึงไม่ใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ งานด้านการสอบสวนจึงมีลักษณะในเชิงปฏิบัติงานความรับผิดชอบให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และการควบคุมอาชญากรรม ดังนั้นความรับผิดชอบในการมีความเห็นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงเป็นไปตามลำดับสายการบังคับบัญชาในทางบริหาร โดยแท้ อิสระการแสดงความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงจำเป็นต้องแสดงผ่านทางผู้บังคับบัญชาของหน่วยเป็นสำคัญ และการสอบสวนคดีพิเศษก็ต้องยึดหลักการสอบสวนเดียวกันคือ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคล และควบคุมอาชญากรรม มีแนวปฏิบัติโดยยึดหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกัน ความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นเพียงความเห็นตามข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายในเรื่องที่สอบสวนนั้นๆ ไม่ผูกพันความเห็นหรือคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี นั่นคืองานสอบสวนคดีพิเศษก็ยังคงยึดถือการบริหารการจัดการ การสอบสวนตามสายการบังคับบัญชาเช่นเดียวกัน เพียงแต่เป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะ มีวิธีการพิเศษดังจะแยกพิจารณาตามบทบาทได้ดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทการสืบสวนสอบสวนในรูปแบบใหม่ ได้แก่ การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการสอบสวนในรูปแบบการแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1.1 การสืบสวนสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นรูปแบบของมืออาชีพ (Professional) บุคลากรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องที่ทำการสอบสวน โดยไม่เพียงจะมีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องข้อกฎหมายเท่านั้น ยังต้องมีความรู้เชิงลึกซึ่งในศาสตร์เฉพาะด้านเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอบสวนนั้นๆ เช่น การสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรม เศรษฐกิจด้านการเงิน การธนาคาร ก็ควรมีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคารมาเป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานความผิดที่ทำการสอบสวนนั้น มิฉะนั้นการใช้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกๆ ไป แม้จะทราบเงื่อนไขต่างๆ อันเป็นองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายนั้นๆ ก็ตาม แต่การจะสอบสวนรวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการพิจารณามี

ความเห็นให้ได้ตามเงื่อนไขขององค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นไปโดยถูกต้องรวดเร็ว ตรงกับวัตถุประสงค์ไม่สอบสวนในลักษณะรวบรวมข้อเท็จจริงทุกเรื่องที่ขวางหน้า ไม่ต้องใช้เวลากับการศึกษาข้อเท็จจริงก่อนดำเนินการสอบสวน ไม่เกิดการสอบสวนแบบหลงประเด็น ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ต้องทราบและมีความรู้ในเรื่องที่สอบสวนอย่างลึกซึ้งทั้งในข้อกฎหมายและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานสอบสวนที่ตามมาว่าจะสัมฤทธิ์ผลได้ข้อมูลเพียงพอแก่การพิจารณาวินิจฉัยมีความเห็นในทางคดีของพนักงานสอบสวนเอง ตลอดจนการมีความเห็นและคำสั่งของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่ถูกต้องเป็นธรรม และรวดเร็วได้ โดยไม่ต้องมีคำสั่งให้ดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมอีกแต่อย่างใด และอาจสร้างความเสียหายหากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีคำสั่งไม่ฟ้องคดีเพราะพยานหลักฐานที่ได้มาไม่เพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิด ซึ่งอาจเกิดจากการละเลยหลักฐานบางอย่างโดยการไม่รู้และไม่ตั้งใจได้บทบาทการเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอาชีพของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้จัดแบ่งโครงสร้างออกเป็นสำนักต่างๆ จำแนกตามความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมข้ามชาติ สำนักคดีพิเศษ สำนักคดีการเงินการธนาคาร สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา สำนักคดีสิ่งแวดล้อมและการค้า สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้กำหนดคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากพนักงานสอบสวนคดีทั่วไป ในร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ต้องมีประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน คดีพิเศษตามที่จัดแบ่งเป็นสำนักต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว จากคุณสมบัติดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้ว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นศูนย์รวมผู้มีความรู้เชี่ยวชาญรอบรู้ทั้งด้านกฎหมายและศาสตร์ด้าน ต่างๆ ในอันจะรับผิดชอบการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลดังความคาดหมายได้อย่างดี

1.2 การสอบสวนในบางกรณีหรือบางโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น การที่จะได้บุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เพียงพอต่อการดำเนินคดีพิเศษ ซึ่งอาจต้องผ่านการฝึกอบรม สัมผัสประสบการณ์ อาจไม่ทันต่อสถานการณ์ได้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จำเป็นต้องได้ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสอบสวนคดีพิเศษหรือให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินคดีพิเศษดังนั้น การสืบสวนสอบสวนแบบนี้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะมีบทบาทอย่างมากในด้านการประสานงานเปรียบเสมือนคอยดำเนินการจัดเตรียมความพร้อม เช่น เอกสาร ยานพาหนะ เทคโนโลยี การนัดหมาย การเลือกสถานที่ เวลา ในการสอบสวน นับเป็นบทบาทใหม่ที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ทั่วไปพึงได้ สัมผัสจากการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการสอบสวนคดีที่ผู้เสียหายหรือ

พยานเป็นผู้ต้องหานั่นเอง รวมทั้งเสรีภาพตามกฎหมายของสากล เช่น ไม่ถูกไล่ต้อน หรือถูกข่มขู่หรือเครื่องพันธนาการในขณะที่สอบสวน ไม่ถูกบังคับต้องให้การในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์ ไม่ถูกทำร้ายจากกระบวนการค้นหาความจริงของรัฐแล้วซ้ำอีก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเองก็ได้รับคำแนะนำทั้งในข้อกฎหมาย แนวทางดำเนินการสอบสวนที่ถูกต้องและต้องตามวัตถุประสงค์ และแนวปฏิบัติที่เหมาะสมจากผู้มีความรู้เฉพาะด้าน เป็นต้น แต่การสอบสวนก็มีผลเสียที่ต้องใช้เวลาในการประสานงาน การรอความพร้อมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ อาจกล่าวสรุปการสอบสวนคดีพิเศษแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ

1) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นผู้ที่จะมีอำนาจในการมีความเห็นและคำสั่งในการฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีนั้นๆ รวมทั้งจะเป็นผู้นำเสนอพยานหลักฐานที่ได้มาในชั้นสอบสวนคดีพิเศษต่อศาล จึงเป็นผู้มีประสบการณ์การวิเคราะห์นำเสนอพยานหลักฐาน การให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เข้าร่วมสอบสวนย่อมเป็นประโยชน์ต่องานสอบสวน นอกจากจะได้คำแนะนำด้านข้อกฎหมายประสบการณ์ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการดำเนินคดีชั้นศาลแล้ว หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้รับรู้ข้อเท็จจริง รับรู้พยานหลักฐานมาแต่ต้นถึงความมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ย่อมสามารถนำข้อเท็จจริงนั้น หรือพยานหลักฐานนั้นมาประกอบการพิจารณาและมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีได้อย่างถูกต้องไม่คลาดเคลื่อนเหมือนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่ต้องพิจารณามี ความเห็นและคำสั่งตามตัวหนังสือที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้จัดทำเสนอให้เท่านั้น โดยไม่อาจรู้ว่พยานหลักฐานนั้นๆ ควรเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือเพียงใด การสั่งคดีจึงเป็นไปในลักษณะ หากคดีมีมูลก็สามารถสั่งฟ้องได้โดยไม่ต้องหาข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ต้องหาเพิ่มเติมอีก โดยปล่อยให้เป็นการพิสูจน์ความจริงที่จำเลยจะนำเสนอหักล้างในชั้นศาลอันส่งผลต่อเสรีภาพของจำเลยในระหว่างการพิจารณาในชั้นศาลที่ต้องถูกขังในระหว่างพิจารณาก่อนการพิพากษาคดีของศาล

นอกจากนี้การเข้าร่วมสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ยังมีประโยชน์ต่อการนำเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่อศาล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือ หากเจ้าหน้าที่ใดเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านการเงินการธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ ด้านภาษีอากร เป็นต้น เป็นการให้ทรัพยากรด้านบุคคลที่มีอยู่แล้วของรัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่ต้องร่วมรับผิดชอบร่วมดำเนินการสืบสวนสอบสวน และร่วมมีความเห็นในคดีนั้น โดยมีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้ประสานงานกลางและร่วมสอบสวน ซึ่งวิธีการนี้อาจเกิดข้อเสียจากความล่าช้าการประสานงานระหว่างกรรมการ หรือความพร้อมของกรรมการแต่ละคนที่ต้องดำเนินการสอบสวนร่วมกันมิฉะนั้นนั้นอาจเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ ไม่อาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษจึงกำหนดทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การให้

บุคคลต่างๆ เข้าเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ (ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ข. มาตรา 29) เพราะจำเป็นต้องใช้ความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านของบุคคลดังกล่าวเป็นพิเศษ ซึ่งอาจเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศ หรือเอกชนที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่เฉพาะด้าน หรือบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการค้าระหว่างประเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้สามารถให้คำแนะนำแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ถึงแนวทางในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีนั้นๆ ซึ่งผลของวิธีการนี้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษยังคงเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้รับผิดชอบคดีโดยตรงในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเอง มีความเห็นในคดีด้วยตนเอง และไม่จำเป็นต้องเชื่อหรือดำเนินการตามคำแนะนำของที่ปรึกษาคดีพิเศษเพราะเป็นการเชิญที่ปรึกษาคดีพิเศษมาเพื่อให้คำปรึกษาในเรื่องที่บุคคลดังกล่าวมีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ยังคงมีดุลพินิจเป็นของตนเอง และอาจไม่ต้องขอคำปรึกษาแนะนำจากที่ปรึกษาก็ได้ ซึ่งวิธีการนี้เองที่สร้างความยืดหยุ่น ความรวดเร็ว ในการดำเนินการสอบสวน ขจัดปัญหาการรอความพร้อมของกรรมการแต่ละคน และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีเอกภาพทางความเห็นในทางคดี จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีวิธีการสอบสวนในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมของรูปคดี คือ การสอบสวนโดยตัวของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เองที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอาชีพมีความรู้เชี่ยวชาญในตัวเอง ซึ่งต่างไปจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตามที่กล่าวแล้ว จึงเป็นไปตามที่ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทการสืบสวนสอบสวนรูปแบบใหม่ จึงอาจกล่าวได้ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะเป็นผู้ประสานงานยุติธรรมได้ทั้งระดับผู้ปฏิบัติและระดับนโยบาย อันจะทำให้สามารถสลายมุมมองเชิงอำนาจที่เดิมแต่ละหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมจะมีวัตถุประสงค์อำนวยความสะดวกยุติธรรมเช่นเดียวกัน แต่ต่างก็รักษาอาณาจักรแห่งอำนาจตน ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนเห็นในแนวทางของตนเอง โดยหันมากำหนดนโยบายยุติธรรมร่วมกัน มีข้อบังคับและแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่เดียวกัน ทำให้เป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีเอกภาพ จึงเป็นไปตามที่ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานยุติธรรม¹³

3. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทในการสอบสวนเชิงรุก โดยมีรูปแบบการรับคดีเข้าสู่กระบวนการสอบสวน 2 ประการ คือ จากการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย หรือการกล่าวโทษของบุคคลทั่วไปที่ประสบเหตุ และจากการดำเนินการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เองจนทราบความผิดอันเป็นการสอบสวนเชิงรุก และในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ให้ได้ผลอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคมส่วนรวม และสามารถควบคุม

¹³ จาก *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ Econmic Crime* (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น.67), โดย วีระพงษ์ บุญญะภาส, 2547, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

อาชญากรรมที่ได้ประสิทธิภพนั้น นอกจากตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ คดีพิเศษจะเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอาชีพตามที่กล่าวข้างต้นแล้วการสอบสวนเชิงรุก นับเป็นกระบวนการอีกประการหนึ่งที่จะสนับสนุนงานสอบสวน แต่จากประสบการณ์ 7 ปีในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ของผู้วิจัย พบว่าเกือบทั้งหมดพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะเป็นฝ่ายที่รับคือเริ่มดำเนินการสอบสวนความผิดอาญาต่อเมื่อได้รับแจ้งการร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษแล้ว เข้าดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาตามคำยืนยันของผู้เสียหายมาดำเนินคดีหาข้อเท็จจริงโดยยึดตัวผู้ต้องหาเป็นหลักในการสืบค้นข้อเท็จจริงหรือเรียกในทางปฏิบัติว่าการขยายผลทำให้ได้พยานหลักฐานและตัวผู้ต้องหาอื่นจากคำชี้แจงทอระหว่างผู้ต้องหา บางคดีขาดพยานหลักฐานอื่น ยืนยันผู้ต้องหาที่ถูกชี้แจงทอดังกล่าว โดยไม่ปรากฏว่ามีคดีที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เริ่มดำเนินการสอบสวนจนพบความผิดด้วยตนเอง ซึ่งอาจเกิดจากอัตรากำลังเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ไม่เพียงพอ การไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยก็ได้ จึงเป็นบทบาทที่แสดงภาพลักษณ์ของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่ต้องคอยไล่จับคนร้ายหลังจากเกิดเหตุ ไม่มีบทบาทในการตรวจพบการกระทำความผิดก่อนเกิดเหตุอันเป็นการระงับยับยั้งเหตุ และไม่ให้เกิดความเสียหาย¹⁴

ดังนั้นในคดีที่รัฐหรือสังคมส่วนรวมเป็นฝ่ายเสียหายนั้น ดังที่เคยกล่าวข้างต้นแล้วว่า หากสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ก่อนเกิดเหตุก็จะสามารถระงับหรือบรรเทาความเสียหายแก่ส่วนรวมได้อย่างมหาศาล ซึ่งบทบาทการสอบสวนเชิงรุกของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นี้เป็นบทบาทที่เพิ่มเติมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แห่งชาติ กล่าวคือด้วยอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย ประกอบวิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ คดีพิเศษผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการเฝ้าระวังการประกอบธุรกรรม และการกระทำของกลุ่มอาชญากร เช่น การดักข้อมูลทางโทรศัพท์ หรือทางจดหมาย หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือการสื่อสารอื่นยอมทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีข่าวกรองที่ดีสามารถวางแผนเข้าดำเนินการกับผู้กระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องรอให้เกิดการกระทำความผิดได้สำเร็จผลเสียก่อน จึงเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ข.มาตรา 26 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ทำการสืบสวนโดยวิธีดักข้อมูลทางโทรศัพท์การติดต่อซื้อขายส่งมอบยาเสพติด ให้โทษก็ดีการกระทำความผิดทางการเงินการธนาคาร หรือธุรกรรมการเงินอื่นก็กระทำไต่ยกขึ้น เพราะอาจถูกตรวจพบเสียก่อนความผิดเกิดนั่นเอง และหากตรวจสอบแล้วไม่มีความผิดตามที่เป่าระวังรัฐก็ไม่ต้องเสีย

¹⁴ จาก คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (น.11), โดย สมชาย รัตนเชื้อสกุล, 2544, กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.

งบประมาณในการดำเนินคดีกับความผิดนั้นอีก โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ การก่อการร้ายในจังหวัดทางภาคใต้เมื่อรัฐบาล สั่งยุบหน่วยงาน สอบต. และเจ้าพนักงานสอบสวน คดีพิเศษ ยังหาตัวผู้กระทำความผิดที่ก่อความไม่สงบมาเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในพื้นที่ ไม่ได้ ก็เป็นบทสะท้อนถึงความจำเป็นในการสืบสวนสอบสวนเชิงรุกที่จะช่วยในการอำนวยความสะดวก ธุรกรรมแก่สังคมและแก่ผู้บริโภคได้

การสืบสวนสอบสวนแนวใหม่เป็นการสืบสวนสอบสวนเข้าหาอาชญากรก่อนที่ ความผิดจะปรากฏหรือเป็นความผิดสำเร็จ อันเป็นการป้องกันความเสียหายต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องรอให้ความผิดเกิดก่อนจึง เข้าทำการสอบสวน ซึ่งด้วยวิธีการเป่าระวัง เช่น การดักข้อมูล หรือแม้การประสานข้อมูลระหว่าง หน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมล้วนส่งเสริมสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนเชิงรุกของ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงเป็นไปตามที่ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทในการ สอบสวนเชิงรุก

4. การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย

การบริหารคดีพิเศษให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องคำนึงถึงการปรับปรุงกฎหมายและ ระเบียบ ในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อกัน เพื่อให้การปราบปรามและการสืบสวนสอบสวนได้อย่าง สูงสุด ประสบความสำเร็จได้ ในการเข้าสู่ AEC และการเปลี่ยนแปลงของโลกทางเทคโนโลยี ทำให้ มีความจำเป็นในการแก้ไขกฎหมายและระเบียบให้ทันสมัยกับเหตุการณ์อยู่เสมอ เช่น พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ว่าด้วยความช่วยเหลือทางอาญาและ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2535 ซึ่งการทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีกฎหมายหรือ ระเบียบพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับคดีด้านนี้โดยเฉพาะ และกฎหมายจะต้อง เข้ามาตรวจสอบการสอบสวนของพนักงานสอบสวนอีกทีหนึ่ง

การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายต้องสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนโดยเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายกำหนด เช่น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่ เกิดขึ้นแล้ว ยังมีอำนาจในการสอบสวนความผิดอาญาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นได้อีกด้วย และต้อง สรุปลำนวนและทำความเข้าใจว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ส่งให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หาก มีพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหลายคน จะต้องมีการชี้ขาดอำนาจว่าใครควรเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่ง ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถเข้าไปค้นในเคหะ สถานหรือสถานที่ใดๆ ได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น หากปรากฏมีเหตุสงสัยตามสมควรว่า มีบุคคลที่มี เหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือ ได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด ที่เป็นคดีพิเศษหรือซึ่งอาจ

ใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ซึ่งการที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เข้าไปค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นนั้นเป็นการใช้อำนาจที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพในเคหสถานของประชาชน จึงต้องมีระบบการควบคุมการใช้อำนาจหรือการใช้อุปกรณ์พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่เข้าไปค้นได้ ดังต่อไปนี้

1. ก่อนเริ่มทำการค้นหรือเข้าไปในสถานที่ใดๆ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จัดทำบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรหรือพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหรือความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหรือมีเหตุอันควรเชื่อที่ต้องดำเนินการ¹⁵

2. การเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กระทำด้วยความรอบคอบเพื่อประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน¹⁶

3. การเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ ผู้บังคับบัญชาอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไป เป็นผู้รับผิดชอบ กำกับดูแล การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว¹⁷

4. การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต้องให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตั้งแต่ระดับ 6 ขึ้นไป เป็นผู้รับผิดชอบ แต่ถ้าเป็นการค้นในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ ในเวลากลางคืน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้รับผิดชอบตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปเป็นผู้ปฏิบัติ¹⁸

5. ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้รับผิดชอบรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และให้ทำรายงานดังกล่าวรวมเข้าไว้ในสำนวนการสืบสวนสอบสวน¹⁹

¹⁵ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 5.

¹⁶ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 6.

¹⁷ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 8.

¹⁸ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 9.

¹⁹ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 14.

การทำให้มีเหตุสงสัยในการค้น การที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีการใช้อำนาจอันกระทบต่อเสรีภาพในเคหสถานให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย และการใช้ดุลพินิจในการค้นก็อยู่ใต้การกำกับดูแล การควบคุมจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าอันจะทำให้การค้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้อำนาจสอบสวนโดยการดักฟังโทรศัพท์ ถือเป็นการใช้อำนาจพิเศษเพื่อประโยชน์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมคดีพิเศษ แต่ขณะเดียวกัน ก็เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้การใช้อำนาจดังกล่าวเกิดผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด ซึ่งมีวิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าว รวมถึงการเก็บรักษาและการทำลายข้อมูลข่าวสารนั้น อันถือเป็นมาตรการในการควบคุม และตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่ได้รับมอบหมายให้จัดเก็บต้องมีการบันทึกข้อมูลข่าวสารที่ได้มา ในขณะที่ดำเนินการนั้นโดยมิได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขโดยง่าย และให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จัดทำรายงานบันทึกข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ของบุคคลที่ประมวลได้จากเสียงบันทึกถ้อยคำดังกล่าวข้างต้น เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

2. ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือไม่ได้ใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีพิเศษให้ทำลายข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเสียให้สิ้น

3. การใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่ได้มา จะต้องพึงกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง โดยให้คำนึงถึงความจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อยและสิทธิเสรีภาพของประชาชนประกอบกันเป็นสำคัญ

4. ห้ามมิให้นำข้อมูลข่าวสารที่ได้มาใช้ในกิจการอื่น ที่ไม่ใช่กิจการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

5. การสอบสวนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะด้วยการเรียกร้อง แสดงท่าที หรือกิริยาอาการอื่นใด และสามารถตรวจสอบได้ ไม่พยายามหลีกเลี่ยงหรือแสวงหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อกระทำการที่ไม่ถูกต้องและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา เพราะบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการสอบสวนคดีพิเศษจะทำให้การสอบสวนคดีพิเศษเป็นภาวะวิสัย ต้องเป็นการค้นหาความจริงเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและมุ่งประสงค์ให้มีความน่าเชื่อถือของศาลในคดีอาญาในการลงโทษผู้กระทำความผิด ถ้าพยานหลักฐาน

ไม่มั่นคงขัดแย้ง ก็ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ การพิพากษาคดีของศาลจึงต้องมีความแน่ใจ ว่าเป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากไม่แน่ใจหรือว่ามีข้อสงสัยต้องแยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยและพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป

เมื่อมีหลักการเช่นนี้จึงจำเป็นต้องจัดระบบการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้พยานแวดล้อมเหล่านั้นมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟัง เรื่องจากคดีที่มีแต่พยานแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นคดีมีอิทธิพลหรือคดีอาชญากรรมที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า หรือคดีเกี่ยวกับเศรษฐกิจการเงินที่มีระบบบัญชีซับซ้อน การใช้คอมพิวเตอร์ผ่านอินเทอร์เน็ตกระทำผิด คดีเหล่านี้ล้วนเป็นคดียุ่งยากในการแสวงหาพยานหลักฐานและไม่มีประจักษ์พยาน เพราะผู้กระทำผิดสามารถทำพยานหลักฐานได้โดยง่าย ซึ่งเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพียงฝ่ายเดียวจะแสวงหาพยานหลักฐานมาให้ศาลเชื่อได้ โดยจะต้องเข้าทำการสอบสวนตั้งแต่เมื่อคดีเกิดขึ้น การค้นหาร่องรอยของการกระทำผิดจึงจะมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการดังกล่าวมีความแตกต่างจากแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในปัจจุบัน เมื่อได้พยานหลักฐานมาแล้วจะส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการพิสูจน์ บางครั้งพยานหลักฐานที่ได้มาไม่เกี่ยวข้องกับคดีที่เกิดขึ้น ในบางคดีเมื่อนำพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เข้าสืบ ในชั้นศาล พยานหลักฐานมีพิรุณเกิดข้อสงสัย เป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้อง หรือบางกรณีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เข้าไปหาพยานหลักฐานในที่ที่เกิดเหตุอีกครั้ง พยานหลักฐาน เหล่านั้นก็อาจถูกทำลายหรือสูญหายไปหมดแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มต้นคดี ส่วนการ ให้มีนาคายการเป็นที่ปรึกษา ก็เพราะเป็นผู้ที่เสนอพยานหลักฐาน และมีประสบการณ์ในการดำเนินคดีศาล ทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ รู้ว่าพยานแวดล้อมเหล่านั้นเพียงพอให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดได้หรือไม่

จุดประสงค์ของการสอบสวนคดีพิเศษจึงนำ แต่อยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดขึ้น ไม่มีประจักษ์พยาน จากสถิติคดีที่ผ่านมา การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบันไม่อาจหลงเหลือแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ ซึ่งทำให้คดีที่สำคัญสำคัญมีอิทธิพลและอาชญากรรมที่สะเทือนขวัญประชาชน ต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือกฎหมายไปได้ทั้งทางที่สังคมโดยทั่วไปรู้ว่าผู้กระทำผิดจริง แต่หาพยานลงโทษไม่ได้ ถ้าหากใช้ระบบการสอบสวนร่วมกันหลายฝ่ายอาจประสบความสำเร็จในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษก็ได้

1. การควบคุมก่อนการใช้อำนาจสอบสวน เช่น การจะมีการใช้อำนาจในการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ ก็จะต้องมีการปรึกษากันก่อนว่าควรจะใช้อำนาจนั้นหรือไม่ การให้คำปรึกษาของที่ปรึกษาคดีพิเศษ จึงเป็นการตรวจสอบควบคุมก่อนที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะใช้อำนาจในการสอบสวน

ข. การควบคุมหลังการใช้อำนาจสอบสวนย่อมเกิดผลในเชิงการควบคุมตรวจสอบ หลังจากมีการใช้อำนาจ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ใช้อำนาจในการสอบสวนคดีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน การดักฟัง โทรศัพท์ ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ ย่อมอยู่ในการรับรู้ของที่ปรึกษาคดีพิเศษ หลักการใช้อำนาจใดๆ ที่ที่ปรึกษาคดีพิเศษไม่เห็นด้วยเพราะอาจเกิดความเสียหายมากกว่าแล้ว หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ใช้อำนาจโดยมิชอบแล้วก็อาจถูกร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในกรณีเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้²⁰ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แสวงหาพยานหลักฐานเบื้องต้น จะต้องแสวงหาหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดหรือเพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในเบื้องต้น นอกจากนี้ความผิดทางอาญาที่จะเสนอพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องมีลักษณะของการกระทำผิดที่น่าจะเข้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง(1) (ก)-(จ) ด้วย สามารถสืบสวนสอบสวนในคดีความผิดที่ต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกันได้ รวมทั้งบรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษ ซึ่งเป็นการอุดช่องว่างและแก้ปัญหาการกล่าวอ้างว่า การสอบสวนไม่ชอบที่จะส่งผลให้การฟ้องคดีโดย พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ไม่ชอบไปด้วย

โดยสรุปแล้วการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นั้นการทำความเข้าใจถึงโครงสร้างและกระบวนการสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างกันของผู้ใช้อำนาจเหล่านี้ไปตามระบบการเมืองและกฎหมาย โดยใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสวนสอบสวนความผิดบางประเภท แม้หน่วยงานเหล่านี้จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปก็ตาม แต่ลักษณะการใช้อำนาจก็ยังคงคล้ายคลึงกัน สำหรับประเทศไทย จะเห็นได้ว่า ได้ตั้งหน่วยงานสอบสวนพิเศษขึ้นมาเป็นการเฉพาะเช่นกัน คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีการตราพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ขึ้นใช้บังคับ และกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเป็นคณะกรรมการระดับนโยบายที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นกับประชาชน แต่โดยที่โครงสร้างของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ดังกล่าวนั้นจากการศึกษาพบว่า ยังมีปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งจะได้อภิปรายและเสนอแนวทางแก้ไขต่อไป

²⁰ ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 162 ง วันที่ 9 ตุลาคม 2551.

2.2.3 ภาวะวิสัยในการสังคดีของอัยการ

กระบวนการยุติธรรมของไทย อำนาจสอบสวน และอำนาจฟ้องคดี ได้ถูกแบ่งแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้องของประเทศไทยที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ พนักงานอัยการมีอำนาจเพียงรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนที่สอบสวนเสร็จแล้ว หากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอ พยานหลักฐานอ่อนเกินไป ยังได้ข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วน พนักงานอัยการจะสั่งให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ โดยให้พนักงานสอบสวนสอบปากคำผู้ต้องหา พยาน หรือหาพยานหลักฐานอื่นเพิ่มเติม เท่านั้น แต่โดยมากก็จวนเจียน หรือใกล้ครบกำหนดระยะเวลาที่จะต้องฟ้องแล้ว ซึ่งอาจสอบสวนเพิ่มได้ไม่ทัน ทำให้มีปัญหาต่อการฟ้องคดี เพราะคดีบางเรื่องร้ายแรง มีอัตราโทษสูง สะเทือนขวัญ และกระทบต่อความรู้สึก หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน พนักงานอัยการควรต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริง และกลั่นกรองพยานหลักฐานร่วมกับพนักงานสอบสวน เพื่อให้เข้าใจข้อเท็จจริงต่างๆ ของคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน ละเอียด ทะลุปรุโปร่ง ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อไป

อำนาจของพนักงานอัยการในชั้นสอบสวนและชั้นสังคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวน
2. การกลั่นกรองคดีก่อนนำขึ้นสู่ศาล

แม้กฎหมายจะแยกหน้าที่ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนกับอัยการแยกออกจากกัน แต่อำนาจของทั้งพนักงานสอบสวนและอัยการถูกบัญญัติรวมกันในภาค 2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ตรวจจับที่อัยการยังไม่ได้มีคำสั่งในคดี เช่น สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ก็ยังถือว่า คดีอยู่ในชั้นสอบสวนเสมอ เพียงแต่อำนาจการสอบสวนของอัยการจะเกิดขึ้นก็เมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นจากพนักงานสอบสวนแล้วเท่านั้น โดยอัยการจะมีอำนาจในการสั่งสอบสวนเพิ่มเติม หรือสอบปากคำพยานเองก็ได้ ตามมาตรา 143 การพิจารณาสังคดีในชั้นอัยการจึงไม่ใช่หลักการยกประโยชน์ข้อสงสัยให้แก่ผู้ต้องหาเพราะหากเห็นว่าพยานหลักฐานจากการสอบสวนยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ก็จะสั่งให้มีการสอบสวนเพิ่มเติมตามมาตรา 143 ต่อไป หากทำการสอบสวนทุกชนิดแล้ว พยานหลักฐานไม่เพียงพอพิสูจน์ความผิดแก่ผู้ต้องหาในศาล ก็จะมีคำสั่งไม่ฟ้อง แต่หากยังมีข้อสงสัยว่าผู้ต้องหาอาจจะกระทำความผิดและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดในศาลได้ อัยการจะใช้หลักยกประโยชน์ข้อสงสัยให้แก่รัฐคือ ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดต่อไป

ตัวอย่าง การดำเนินคดีพิเศษในความผิดฐานการก่อการร้าย ได้มีการตั้งข้อหาความผิดฐานกบฏ จนนำไปสู่การออกหมายจับผู้ต้องหา จากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งถูกสังคมส่วนหนึ่งมองว่าทำงานรับใช้การเมืองแทนที่จะกระทำเพื่ออำนาจการยุติธรรมที่ดีแก่บ้านเมือง²¹

โดยในคดีความผิดฐานกบฏ ได้นำไปสู่การออกหมายจับผู้ต้องหา เป็นการสอบสวนร่วมกันของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับพนักงานอัยการ ตามหลักของการเป็นอำนาจเดียวของการสอบสวนฟ้องร้อง ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และในคดีดังกล่าว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้ขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาหลายคนและปรากฏต่อมาว่าผู้ต้องหาถูกจับตัวได้ และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกหมายจับตามหมายของศาลอาญาในข้อหา ร่วมกันก่อกบฏและข้อหาอื่นๆ ไปยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาลอาญาเป็นครั้งแรก เนื่องจากต้องรอผลตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาและอื่นๆ ต่อมาศาลได้มีคำสั่งว่า “ศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ศาลมีคำสั่งออกหมายจับผู้ต้องหาโดยระบุในหมายว่า ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับได้เพียงเท่าที่จำเป็นในการนำตัวส่งฟ้องต่อศาลเท่านั้น เจ้าพนักงานจึงมีหน้าที่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่พนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการนำตัวมาฟ้องต่อศาลเท่านั้น พนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนต่อหรือสอบสวนเพิ่มเติมไม่ได้ จึงไม่มีเหตุที่จะขอฝากขังผู้ต้องหา ให้ยกคำร้องศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ศาลมีคำสั่งออกหมายจับผู้ต้องหาโดยระบุในหมายว่า ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับได้เพียงเท่าที่จำเป็นในการนำตัวส่งฟ้องต่อศาลเท่านั้น เจ้าพนักงานจึงมีหน้าที่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่พนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการนำตัวมาฟ้องต่อศาลเท่านั้น พนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนต่อหรือสอบสวนเพิ่มเติมไม่ได้ จึงไม่มีเหตุที่จะขอฝากขังผู้ต้องหา ให้ยกคำร้อง” ต่อมาศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวระหว่างพิจารณา²²

โดยข้อเท็จจริงในคดีดังกล่าว ศ.ดร. คณิต ฒ นคร ได้แสดงความเห็นถึงความไม่ชอบมาพากลของกระบวนการยุติธรรมของไทยไว้ดังต่อไปนี้

1. กรณีน่าจะเชื่อว่าคดีเกี่ยวกับผู้ต้องหา และพวกอีกหลายคนนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังไม่ได้รวบรวมพยานหลักฐานในคดีอย่างเสร็จสิ้นสมบูรณ์ก่อนส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการและในการขอให้ออกหมายจับในข้อหาดังกล่าว เพราะมีฉะนั้นแล้วเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของศาลอาญาที่ได้ออกหมายจับไว้ให้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพียงแต่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบและสอบปากคำผู้ต้องหา เพื่อให้ถูกต้องตาม “หลักฟังความทุกฝ่าย” ที่ปรากฏอยู่ในประมวล

²¹ จาก “อัยการกับความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน,” โดย คณิต ฒ นคร, 2557, น. 4.

²² แหล่งเดิม. (น. 6).

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 แล้วส่งคำให้การของผู้ต้องหา ไปให้พนักงานอัยการ ดำเนินการฟ้อง ต่อศาลต่อไปเท่านั้น กรณีก็จะไม่เกิดปัญหาใดๆ เลย

2. กรณีน่าจะเชื่อว่าการที่พนักงานอัยการออกคำสั่งในคดีผู้ต้องหากับพวกในครั้งนี้นั้น เป็นการออกคำสั่งว่า “ควรสั่งฟ้อง” ผู้ต้องหาทุกคนตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการ ดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 57 เท่านั้น กล่าวคือ เป็นการออกคำสั่งตาม ประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคสี่ ที่ว่า “ถ้าพนักงานอัยการเห็น ว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหามา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศให้ พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา”

3. หากความเข้าใจดังกล่าวมาในข้อ (2) ถูกต้อง กรณีย่อมแสดงต่อไปว่า คดีนี้เป็นคดีที่ การสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จสิ้นสมบูรณ์ เพราะกรณีการออกคำสั่งตาม ข้อ (2) หรือตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคสี่นั้น เป็นการออกคำสั่งในกรณีผู้ต้องหาหลบหนี แต่ในความเป็นจริงของเรื่องนี้ผู้ต้องหาได้หลบหนีแต่ประการใด เพียงแต่พนักงานสอบสวนยังไม่ มีความสามารถดำเนินการใดๆ ในทางความเป็นจริงกับการได้ตัวผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งแสดงถึงความ อ่อนแอของอำนาจรัฐต่างหาก เมื่อกรณีเป็นเรื่องความอ่อนแอของอำนาจรัฐเช่นนี้แล้ว พนักงาน อัยการรับสำนวนการสอบสวนคดีนี้ไว้พิจารณาได้อย่างไร เพราะการสอบสวนมีเนื้อหา 2 ประการ คือ การรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งในคดีนี้การรวบรวมพยานหลักฐานก็ยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ และ การใช้มาตรการบังคับ ซึ่งในคดีนี้ก็ยังไม่ได้กระทำการกระทำของพนักงานอัยการมีผิดหลัก กฎหมายหรือ พนักงานอัยการชอบที่จะสั่งไม่รับสำนวนคดีนี้หรือสั่งให้คืนสำนวนไปให้พนักงาน สอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้สั่งให้พนักงานสอบสวน ปฏิบัติเช่นนั้น” มากกว่า

4. ดังนั้น กรณีที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหานี้ จึงเห็นว่าเป็นกรณีที่ได้สร้างความสับสนให้กับ วงการกฎหมายและวงการวิชาการเป็นอย่างมาก รวมทั้งได้สร้างความสับสนเป็นอย่างมากด้วย เพราะหากพนักงานอัยการไม่รับสำนวนการสอบสวนที่ยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว การขอให้ศาล อาญาออกหมายจับผู้ต้องหา ของพนักงานสอบสวนระหว่างการพิจารณาก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้น²³

การที่พนักงานอัยการรับสำนวนคดีนี้ไว้พิจารณานั้นนอกจากเป็นการกระทำที่กระทบ สิทธิของบุคคล และทำให้การสอบสวนขาดความเป็นภาวะวิสัยกระทบต่อการรักษาความสงบ

²³ แหล่งเดิม. (น. 7-8).

เรียบร้อยของส่วนรวมแล้ว จึงเห็นได้ว่าพนักงานอัยการได้ตกเป็นเครื่องมือของพนักงานสอบสวน คดีพิเศษที่กำลังถูกสังคมบางส่วนมองว่าเป็นเครื่องมือของทางการเมืองอีกด้วย²⁴

ในทางทฤษฎีหรือในทางวิชาการนั้น พนักงานอัยการมีความรับผิดชอบต่อสำนวนการสอบสวน 4 ประการ คือ

- (1) รับผิดชอบในความถูกต้องชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน
- (2) รับผิดชอบในความถูกต้องชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน
- (3) รับผิดชอบในความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และ
- (4) รับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน

การกระทำของพนักงานอัยการในคดีนี้จึงเห็นได้ชัดว่าเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบทั้ง 4 ประการ กล่าวคือ

(1) การที่พนักงานอัยการรับสำนวนนี้ไว้พิจารณายอมไม่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย เพราะสำนวนคดีนี้เป็นสำนวนคดีที่ยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ไม่ใช่สำนวนที่ผู้ต้องหาหลบหนี

(2) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2557 ข้อ 57 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสำนวนการสอบสวนที่ผู้ต้องหาหลบหนี การรับสำนวนคดีที่ยังเป็นสำนวนคดีที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์และการสั่งฟ้องในคดีนี้จึงไม่ชอบด้วยระเบียบดังกล่าว

(3) การสั่งคดีเกี่ยวกับสำนวนคดีเรื่องดังกล่าวนี้ก็เห็นได้ชัดว่าพนักงานอัยการไม่พิจารณาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างรอบคอบ เพราะในส่วนของข้อเท็จจริงการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ส่วนในข้อกฎหมายจะเป็นการวินิจฉัยจากความรู้สึกว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดฐานเป็นกบฏ เพราะนักกฎหมายของยังแยกไม่ออกระหว่างความผิดฐานมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 215 ซึ่งเดิมเมื่อครั้งที่ใช้ “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127” ความผิดฐานนี้เรียกว่า “ความผิดฐานก่อการจลาจล” เมื่อเดิมจึงเกิดความสับสนกับความผิดฐานเป็นกบฏเสมอ²⁵ การกระทำของพนักงานอัยการจึงขาดความละเอียดรอบคอบในการลงความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายของความผิดฐานเป็นกบฏ ซึ่งแสดงว่าการทำงานของพนักงานอัยการยังไม่ “นิ่ง” พอที่จะเชื่อถือได้ว่ามีความเป็นภาวะวิสัยในการสั่งคดี²⁶

²⁴ แหล่งเดิม. (น. 11).

²⁵ คณิต ฒ นคร. “อัยการกับปัญหาความขัดแย้งในชาติ” ในหนังสือ ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจทางสังคม หน้า 145 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้า 147 – 148 หัวข้อ “ความผิดก่อการจลาจลกับความผิดฐานเป็นกบฏ”

²⁶ จาก “กระบวนการยุติธรรมต้อง “นิ่ง,” โดย คณิต ฒ นคร, หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันพุธที่ 19 เมษายน 2549 หรือใน ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจทางสังคม, น. 117-122.

(4) การที่พนักงานอัยการกระทำอย่างไม่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถูกต้องชอบด้วยระเบียบ และขาดความละเอียดรอบคอบ ดังได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้นนั้น ย่อมทำให้ความเชื่อถือขององค์กรอัยการถูกระทบ อันเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวนนั่นเอง²⁷

2.3 การสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัยในระบบการดำเนินคดีอาญา

การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 กล่าวถึงการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนว่า นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดแล้ว ยังรวมถึงการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติที่ต้องการให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้นมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริง (Objectivity) ไม่ใช่การทำงานที่ตั้งตัวเป็นปรปักษ์กับฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาตั้งแต่เริ่มต้นคดี

ความเป็นภาวะวิสัยเป็นหลักการทั่วไปที่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องเคารพและยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ไม่จำกัดเฉพาะผู้พิพากษาเท่านั้น แต่รวมถึงพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการด้วย อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมักจะถูกมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา แทนที่ทำหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม กลับกลายเป็นเจ้าพนักงานที่ตั้งตนเป็นฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายที่ถูกกล่าวหา ทั้งๆ ที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต่างก็จะต้องเคารพหลักสันนิษฐานความเป็นบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อันเป็นหลักพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญาเช่นกัน ความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานสอบสวนต้องมาคู่กับความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นคุณสมบัติของข้าราชการ กล่าวคือ ไม่ลำเอียงหรือทุจริตเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาให้พ้นจากความผิดที่ได้ก่อไว้มิฉะนั้นจะมีความผิดและถูกลงโทษ

โดยคำพิพากษาฎีกาที่ 929/2537 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 139 บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึกเอกสารอื่นซึ่งได้มา อีกทั้งบันทึกและเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้ ดังนั้น จำเลยที่ 1 ในฐานะพนักงานสอบสวนจึงต้องนำบันทึกคำให้การซึ่งเป็นบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาและผู้กล่าวหาฉบับเดิมที่จำเลยที่ 1 เป็นคนร่วมสอบสวนและบันทึกกรวมเข้าสำนวนไว้ จำเลยที่ 1 จะอ้าง

²⁷ อัยการกับความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (น. 12-13). เล่มเดิม.

ว่าได้ทำบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาและผู้กล่าวหาใหม่แล้วของเดิมไม่สำคัญ หรือผู้ให้ถ้อยคำไม่ประสงค์จะใช้ของเดิมจึงไม่นำมารวมสำนวนไว้ ย่อมไม่อาจกระทำได้ การที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนเอาไปเสียซึ่งคำให้การฉบับเดิมของผู้ต้องหาและผู้กล่าวหาซึ่งจำเลยที่ 1 มีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาโดยเจตนาเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาไม่ให้ต้องโทษ ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้กระทำในตำแหน่งพนักงานสอบสวน โดยมีชอบเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 200 วรรคแรก ทำให้ผู้กล่าวหาและกรมตำรวจเสียหายอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 ด้วย²⁸

การประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษจะมีระบบการบริหารจัดการองค์กรที่มีระบบและมีความเด็ดขาด มีการวางแผนเครือข่ายที่มีอิทธิพลและมีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดในทุกประเภท รวมไปถึงมีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายการเมือง ทำให้การประกอบกิจกรรมผิดกฎหมายต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่นและยากแก่การสืบสวนสอบสวน รวมทั้งการค้นหาพยานหลักฐาน ที่ยากที่สุดแม้จับกุมได้ก็เป็นเพียงอาชญากรชั้นปลายแถวที่ลงมือกระทำผิด ไม่สามารถขยายผลถึงหัวหน้าองค์กรได้ เพราะสมาชิกองค์กรอาชญากรรมจะไม่ให้ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่รัฐสามารถเอาผิดได้ เพราะเกรงกลัวว่าหากตนสารภาพก็อาจเกิดอันตรายต่อชีวิตและครอบครัวในภายหลัง รวมไปถึงบรรดาพยานบุคคลที่ต่างก็ถูกขู่คุกคามไม่กล้าเป็นพยานในคดีความผิด ดังนั้น ในการปราบปราม จึงต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็ง รวมไปถึงพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เกรงกลัวอิทธิพลใดๆ อีกด้วย ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงแห่งคดี ซึ่งในการสอบสวนอันเป็นขั้นตอนในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น อาจเป็นพยานวัตถุ พยานบุคคลหรือพยานเอกสารก็ได้ โดยในส่วนพยานบุคคล พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจในการออกหมายเรียกให้มาพบและสอบปากคำไว้ได้ (มาตรา 133) หรืออาจขอให้ศาลออกหมายค้นในที่รโหฐานซึ่งพยานวัตถุหรือพยานเอกสารนั้นอยู่ (มาตรา 69) นอกจากการสอบสวนจะเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วยังอาจหมายถึงการดำเนินการอื่นๆ เช่น การสอบปากคำผู้ต้องหา (มาตรา 134) การดำเนินการอื่นๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (มาตรา 2 (11)) และผู้ที่จะทำหน้าที่สอบสวนได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (มาตรา 2 (6))

²⁸ *มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา* (น. 185-187).
เล่มเดิม.

อำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการสอบสวน

อำนาจในการสอบสวน คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ในการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ การสอบปากคำผู้ต้องหา เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยหลักเมื่อถูกเรียกหรือส่งตัวมาหรือมาโดยสมัครใจ พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำการแจ้งข้อเท็จจริงว่ากระทำความผิดอย่างไร และแจ้งข้อหาความผิดในเบื้องต้นให้ทราบ และแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาในการให้ปากคำ ซึ่งวางหลักว่า บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันในการพิจารณา อย่างไรก็ดี ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใดๆแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เลยก็ได้ และหากให้ปากคำเป็นเท็จก็ไม่มี ความผิดฐานแจ้งความเท็จ เพราะผู้ต้องหามีสิทธิให้การรับหรือปฏิเสธอย่างใดก็ได้ หรือให้การไม่ตรงกับความจริงก็ได้

2.4 แนวคิดหลักการในการสอบสวนคดีพิเศษ

จากลักษณะของอาชญากรรม อันเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อบทกฎหมาย ที่มีทั้งอาชญากรรมธรรมดาและอาชญากรรมพิเศษ ซึ่งการที่จะเข้าใจถึงสาเหตุและวิธีการในการป้องกันอาชญากรรม รวมถึงการควบคุมจะต้องจำแนกประเภทออกว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งอาชญากรรมสามารถจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ ได้ 2 ประเภท คือ อาชญากรรมพื้นฐานหรืออาชญากรรมธรรมดา กับอาชญากรรมพิเศษที่มีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน มีการใช้เทคนิคชั้นสูง ผู้ประกอบอาชญากรรมมักมีฐานะทางสังคมและมักก่อให้เกิดความเสียหายมูลค่าสูง เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ ได้แก่

อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White collar crime) ที่เกี่ยวกับการทุจริต นอรัษฎ์บังหลวง โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ การค้าของหนีภาษี โกงภาษีรัฐ มักเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง มีหน้ามีตา มีฐานะในสังคม เช่น พวกข้าราชการ นักธุรกิจ พ่อค้า เป็นต้น และได้อาศัยอิทธิพลของตนที่มีอยู่ในกิจการต่างๆ แสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ ถือเป็นการกระทำความผิดต่อความไว้วางใจ เช่น การหลอกลวง แจ้งความเท็จ ปกปิดความจริง

อาชญากรรมทำเป็นองค์การ (Organized crime) กระทำโดยคณะบุคคล ที่รวมตัวกันเข้าเป็นองค์การ จะมีการดำเนินการอย่างมีแบบแผน มีการแบ่งหน้าที่ มีหัวหน้าและการดำเนินงานเป็น

ขั้นตอน โดยประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เพื่อให้ได้เงินมาจากการทุจริตทุกอย่าง แม้กระทั่งการใช้วิธีการโหดเหี้ยมทารุณ พยายามหลบหลีกกฎหมาย เช่น การค้าสิ่งเสพติดให้โทษ บ่อนพนัน ซ่องโสเภณี ต้มกลั่นสุราเถื่อน การลักลอบขนของหนีภาษี การฉ้อโกงระดับชาติและระหว่างชาติ การคุ้มครอง โชกทรัพย์โดยอ้างการคุ้มครอง เป็นอาชญากรรมประเภทร้ายแรง และสังคมมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อพฤติกรรมดังกล่าว แต่กฎหมายเอื้อมไม่ถึง ไม่สามารถกวาดล้างให้หมดไปได้ เนื่องจากมีอิทธิพลทางการเงินและการเมือง มีการจัดหาเครื่องมือทันสมัยในการกระทำผิด รวมทั้งจ่ายเงินซื้อตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อช่วยในการประกอบอาชญากรรมอีกด้วย

อาชญากรรมทางการเมือง (Political crime) เป็นการกระทำความผิดโดยมีการบริหารงานของกลุ่มอาชญากรรม ที่มีการวางแผนเตรียมพร้อมเมื่อถูกจับกุม รวมทั้งแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติงาน อาชญากรรมประเภทนี้มักได้รับอิทธิพลทางการเงิน โดยการช่วยค่าใช้จ่าย จัดหาคนมาลงคะแนนเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนกัน หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอภิสิทธิ์บางอย่าง การกระทำผิดประเภทนี้ ได้แก่ การกบฏ การกระทำนี้มีความผิดต่อความมั่นคงของประเทศ การบ่อนทำลายในวงการเมือง มีการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจอยู่มาก โดยบุคคลเหล่านี้มักจะดำรงอยู่ใน 2 สถานะคือได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และอีกฐานหนึ่งคือโจรสลัด²⁹

อาชญากรรมพิเศษดังกล่าวนี้ มีการพัฒนารูปแบบวิธีการของการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ทั้งนี้ด้านกรรมวิธีการกระทำความผิด การนำเทคนิควิธีการสมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือประกอบการกระทำความผิด ลักษณะการกระทำความผิดที่มีดำเนินการอย่างเป็นระบบและขนานการ รวมทั้งการกระทำความผิดมีความเกี่ยวเนื่องและมีเครือข่ายโยงใยระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำความผิดต่างๆ นี้มีความสลับซับซ้อน แยกย่อยและละเอียดอ่อน เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ เป็นอย่างดี ทำให้สร้างความเสียหายและก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศอย่างมากมาย กล่าวคือ นอกจากจะสร้างความเสียหายโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจการเงิน การคลังของประเทศนับหมื่นล้านบาทต่อปี ในขณะที่ยังมีการกระทำความผิดอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ ยังส่งผลต่อเนื่องถึงความเชื่อมั่นในการลงทุนของชาวต่างประเทศ ทำให้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง สังคม และความมั่นคงของประเทศชาติในที่สุด นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ไม่อาจประเมินความเสียหายได้คือ ความสูญเสียของชีวิต ร่างกาย และที่สำคัญที่สุดคือความสงบสุขของสังคม³⁰

²⁹ จาก *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (น. 114-5), โดย วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2547, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

³⁰ จาก “บทคัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของสหรัฐอเมริกา,” โดย จริญญา ภักดีชนากุล, 2546, *รหัสสาร*, ฉบับที่ 1.

2.4.1 ลักษณะของคดีพิเศษ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ นับว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีบทบัญญัติชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อประโยชน์³¹ ในการดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเน้นการปฏิบัติงานเชิงรุกเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของคดีและลดความเสียหาย โดยการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะมีความรอบรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อมุ่งประสงค์ให้มีความน่าเชื่อถือ ตามหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลว่าจะไม่ลงโทษผู้กระทำผิด ถ้าพยานหลักฐานไม่มั่นคงแข็งแรง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ การพิพากษาคดีของศาลจึงต้องมีความแน่ใจ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากไม่แน่ใจถือว่ามิข้อสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยและพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป³²

จุดประสงค์ของการสอบสวนคดีพิเศษจะอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นภาวะวิสัยโดย จากสถิติคดีที่ผ่านมา การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบันไม่อาจล่วงลึกแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ จึงทำให้คดีสำคัญที่มีอิทธิพล ต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือกฎหมายไปได้ ทั่วๆ ที่สังคมโดยทั่วไปรู้ว่าผู้กระทำความผิดจริง แต่หาพยานหลักฐานมาลงโทษไม่ได้ จึงไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ดังนั้น การสร้างระบบให้การรวบรวมพยานหลักฐานและการตรวจสอบความถูกต้อง จะทำให้การสอบสวนมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานซึ่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ต้องไปเป็นพยานเบิกความเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงจนบอกได้ชัดว่าผู้กระทำความผิดจริง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่แก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คดีพิเศษ เป็นคดีที่มีความซับซ้อน มีการใช้เทคนิคชั้นสูงในการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมและทางการเงินสูง โดยลักษณะคดีพิเศษจะมีผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชญากรรมนั้น เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล มีเครือข่ายโยงใยระหว่างประเทศ มีการประกอบอาชญากรรมในองค์กรลักษณะการกระทำความผิด มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการในการกระทำความผิดต่อเนื่องตลอดเวลา มีการใช้เทคนิคระดับสูง เช่น อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ หรือมีวิธีการที่สลับซับซ้อน โดยมีเจ้าหน้าที่ให้ความ

³¹ จาก *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7) (น. 28), โดย ณรงค์ ใจหาญ, 2547, กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชย์.

³² จาก *กฎหมายอาญาภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 8) (น. 79), โดย คณิต ณ นคร, 2545, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ร่วมมืออาชญากรรมดังกล่าว มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ระบบการเงิน การธนาคาร ระบบภาษีอากรหรือส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของประเทศ เช่น การคอร์รัปชันหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธุรกิจระหว่างประเทศ เกิดผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก เช่น แชร้ลูกโซ่ การค้าหญิงและเด็กข้ามชาติ โดยคดีพิเศษที่ต้องดำเนินการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีลักษณะเป็นคดีความผิดทางอาญาที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ คือ

(1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
 (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
 (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
 (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์

(5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
 (6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
 (7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
 (8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม
 (9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
 (10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
 (11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
 (12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออก ที่ผลิตในราชอาณาจักร

(13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
 (14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
 (15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
 (18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
 (17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 (18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
 (19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
 (20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
 (21) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
 (22) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
 (23) คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร

- (24) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- (25) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษสรรพสามิต
- (26) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศร
- (27) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

นอกจากคดีดังกล่าวข้างต้นแล้ว คดีอื่นๆ ก็อาจเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจสืบสวนและสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ โดยจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้³³

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือ

- (ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

นอกจากนั้นการที่คดีพิเศษมีความสลับซับซ้อนมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีหากแต่คดีอื่น ๆ นั้นเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมือง หรือผลประโยชน์ของบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติสืบสวนคดีพิเศษ อาจมีการเอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และอาจจะทำให้เกิดผลกระทบทำให้เกิดความเสียหายได้ สำหรับประเทศไทย

2.4.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและการตรวจสอบความถูกต้องในการสอบสวนคดีพิเศษที่จะสร้างความแน่ใจให้แก่ศาลได้ประจักษ์และสามารถยืนยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้ เพราะโดยปกติถ้าคดีไม่มีประจักษ์พยานหรือมีแต่เพียงพยานแวดล้อม ศาลจะไม่มีพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด จึงมีปัญหาในทางสอบสวนว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะแสวงหาพยานหลักฐานอย่างไร ศาลจึงจะรับฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะจากแนวคำวินิจฉัยของศาลได้วางบรรทัดฐานว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษก็ต่อเมื่อพยานแวดล้อมนั้นใกล้เคียงกันเหตุการณ์จนแทบไม่มีความสงสัย และสามารถบ่งชี้ได้แน่นอนว่ามีการกระทำความผิดจริงเท่านั้น เมื่อมีหลักการเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องจัดระบบการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พยานแวดล้อมเหล่านั้นมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟัง เนื่องจากคดีพิเศษส่วน

³³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 21.

ใหญ่เป็นคดีที่มีอิทธิพลหรือคดีอาชญากรรมที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าจึงมีความสลับซับซ้อน เป็นคดียุ่งยากในการแสวงหาพยานหลักฐานและไม่มีประจักษ์พยาน เพราะผู้กระทำความผิดจะทำลาย พยานหลักฐานทั้งหมด จึงเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะแสวงหามาให้ศาลเชื่อได้ กรณีนี้จึงต้องเข้าทำการสอบสวนตั้งแต่เมื่อคดีเกิดขึ้น การค้นหาร่องรอยของการกระทำความผิดจึงจะมี ประสิทธิภาพพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนรวบรวม พยานหลักฐานและการตรวจสอบความถูกต้องในการสอบสวนคดีพิเศษที่จะสร้างความแน่ใจให้แก่ ศาลได้ประจักษ์และสามารถยืนยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้ เพราะโดยปกติถ้าคดีไม่มี ประจักษ์พยานหรือมีแต่เพียงพยานแวดล้อม ศาลจะไม่มีพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด จึงมีปัญหา ในทางสอบสวนว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะแสวงหาพยานหลักฐานอย่างไร ศาลจึงจะรับฟัง ลงโทษจำเลยได้ เพราะจากแนวคำวินิจฉัยของศาลได้วางบรรทัดฐานว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษก็ ต่อเมื่อพยานแวดล้อมนั้นใกล้เคียงกันเหตุการณ์จนแทบไม่มีความสงสัย และสามารถบ่งชี้ได้ แน่แน่นอนว่ามีการกระทำความผิดจริงเท่านั้น เมื่อมีหลักการเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องจัดระบบการสอบสวนให้มี ประสิทธิภาพ เพื่อให้พยานแวดล้อมเหล่านั้นมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟัง เนื่องจากคดีพิเศษส่วน ใหญ่เป็นคดีที่มีอิทธิพลหรือคดีอาชญากรรมที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าจึงมีความสลับซับซ้อน เป็นคดียุ่งยากในการแสวงหาพยานหลักฐานและไม่มีประจักษ์พยาน เพราะผู้กระทำความผิดจะทำลาย พยานหลักฐานทั้งหมด จึงเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะแสวงหามาให้ศาลเชื่อได้ กรณีนี้จึงต้องเข้าทำการสอบสวนตั้งแต่เมื่อคดีเกิดขึ้น การค้นหาร่องรอยของการกระทำความผิดจึงจะมี ประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ได้สร้างวิธีการสืบสวนและสอบสวน คดีพิเศษ โดยเพิ่มเติมเครื่องมือสำหรับการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยสรุปดังต่อไปนี้

1) ตามมาตรา 22/1 กำหนดช่องทางในการบูรณาการในการประสานการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษ ในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวน ขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานของรัฐ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ การแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติ หน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ

2) ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานเบื้องต้น ตามมาตรา 23/1 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กล่าวคือ ในกรณีที่มีเหตุอัน ควรสงสัยว่าคดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) ให้พนักงาน สอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนดังกล่าวได้ รวมทั้งในกรณีที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เห็นสมควรเสนอให้คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) มีมติให้ความผิดอาญาใดเป็นคดีพิเศษตาม

มาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) อธิบดีจะสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสวงหาพยานหลักฐานเบื้องต้น เพื่อนำเสนอคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ก็ได้ ในการนี้ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนคดีนั้นตามระเบียบที่ กคพ.กำหนด

3) ตามมาตรา 24 (1) ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิด ที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ รวมทั้งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าว

4) ตามมาตรา 24(2) ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตรวจค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจเป็นพยานหลักฐานได้ รวมทั้งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าว

5) ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมา เพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าว

6) ตามมาตรา 24(4) ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าว

7) ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือในการยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกใช้ หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 25

8) ตามมาตรา 27 ให้อำนาจอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดทำเอกสารหรือหลักฐาน หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน

9) อธิบดีอาจแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ เมื่อมีเหตุจำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

10) มาตรา 31 กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และวิธีเบิกเงินทรงจ่าย เพื่อความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

11) สร้างพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะคดี โดยนายรัฐมนตรีสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ตามมาตรา 33

12) ตามมาตรา 23 วรรคสาม สร้างเจ้าหน้าที่สืบสวนเพิ่มเติมเฉพาะคดีจากข้าราชการและลูกจ้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยคำสั่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

13) เพิ่มบทบาทในกระบวนการสอบสวนของพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร โดย กคพ. อาจมีมติให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหาร มาปฏิบัติหน้าที่ในการให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นเริ่มการสอบสวน หรือเข้าร่วมสอบสวน เว้นแต่การสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 21 วรรค (1) (ค) หรือ (ง) คือ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือเป็นคดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดีแล้วแต่กรณี ตามมาตรา 32

การที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น ข้อบังคับ กคพ.21 ข้อ 6 ได้กำหนดวิธีการสอบสวนร่วมกันโดยพนักงานอัยการจะเข้าร่วมทุกขั้นตอนของการสอบสวนและทำหน้าที่เป็นหนึ่งในคณะพนักงานสอบสวน โดยมีบทบาทตั้งแต่เริ่มคดีโดยช่วยกำหนดแนวทางการสอบสวน สอบปากคำพยานหรือผู้ต้องหาและการตรวจสอบพยานหลักฐาน โดยพนักงานอัยการจะต้องลงลายมือชื่อร่วมในบันทึกคำให้การพยานบุคคลหรือผู้ต้องหา หรือบันทึกการเข้าร่วมตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐานอื่นด้วย นอกจากนี้ในการขอหมายค้นหรือหมายจับ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและพนักงานอัยการต้องให้ความเห็นชอบร่วมกันก่อน เนื่องจากการค้นและการจับเป็นมาตรการทางกฎหมายที่กระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงจำเป็นต้องให้พนักงานอัยการช่วยกลั่นกรองการใช้ดุลพินิจในการขอออกหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วย³⁴

³⁴ จาก ปัญหาในการสอบสวนร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับพนักงานอัยการตาม พ.ร.บ.การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, โดย ณรัชต์ เศวตนันทน์, 2554, หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 15, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, น. 32.

โดยสรุป ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ กฎหมายเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรมีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและหลากหลาย มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เช่น มีพนักงานอัยการร่วมสอบสวน มีงบประมาณและเครื่องมือพิเศษ มีค่าใช้จ่ายในการสืบสวนสอบสวน มีค่าตอบแทนและเงินประจำตำแหน่ง มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีระบบการสนับสนุนที่มีความพร้อม มีระบบการทำงานในรูปแบบของคณะทำงานหรือคณะพนักงานสอบสวนในการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี

2.4.3 ความแตกต่างระหว่างคดีพิเศษกับคดีอาญาทั่วไป

1. ลักษณะของคดีอาญาทั่วไป จะเป็นความผิดที่มีรูปแบบอาชญากรรมที่ไม่ซับซ้อนเป็นอาชญากรรมประเภทธรรมดาที่ประทุษร้ายต่อทรัพย์ ชีวิตหรือร่างกาย (Street Crime) สะเทือนขวัญประชาชน แตกต่างจากอาชญากรรมที่เป็นคดีพิเศษ ที่รูปแบบอาชญากรรมมีความสลับซับซ้อนหรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White Collar Crime) ไม่สะเทือนขวัญของประชาชน ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงในการกระทำความผิด มีวิธีการปิดบังการทำความผิดของตน โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมาย มีเครือข่ายองค์กรกว้างขวางทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในคดีอาญาทั่วไป มักส่งผลกระทบต่อส่วนตัวบุคคลหรือผู้ได้รับความเสียหายคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง แตกต่างจากอาชญากรรมที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ความมั่นคงของประเทศโดยรวม กระทบต่อความเชื่อมั่นในการลงทุนของชาวต่างประเทศและเสถียรภาพทางการเมือง ก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมหาศาล

ความแตกต่างในการสืบสวนสอบสวนระหว่างคดีพิเศษกับคดีทั่วไป

1. เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ทำการสืบสวนสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจทำการสืบสวนเฉพาะคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 แตกต่างกับคดีอาญาทั่วไปซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16

2. เขตอำนาจการสอบสวน พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ไม่ได้ระบุชัดแจ้งไว้ในมาตราใด หากเป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 จะมีเขตอำนาจสอบสวนได้ทั่วประเทศแตกต่างกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งพนักงานสอบสวนจะมีเขตอำนาจการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 18,19,20

3. เครื่องมือในการทำงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และข้อบังคับ กคพ.ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้อำนาจไว้ เช่น การใช้อำนาจตามมาตรา 22(1) การแบ่งงานกันทำตามมาตรา 22(2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรา 22(3)

และการประสานงานตามมาตรา 22(4) รวมทั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนคดีอาญาทั่วไปจะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาบัญญัติให้อำนาจไว้ อาทิในเรื่อง การสืบสวนสอบสวน การออกหมายเรียก จับ คั่น ควบคุม ปลดปล่อยชั่วคราว

4. ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดมาตรการพิเศษในการทำงานไว้เช่น อำนาจค้นเคหสถานในคดีพิเศษ อำนาจการขอข้อมูลหรือหลักฐานมาตรวจสอบจากบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ การใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ตามมาตรา 24 อำนาจในการเข้าถึงข้อมูลที่มีการสื่อสารถึงกัน ตามมาตรา 25 อำนาจการแฝงตัวเข้าไปในกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มคน ตามมาตรา 27 การกำหนดให้มีพนักงานอัยการร่วมสอบสวน ตามมาตรา 32

2.5 บทบาทพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัย

2.5.1 พนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับหลักการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และนำตัวบุคคลที่ทำผิดกฎหมายอาญามาพิจารณา ความผิดและลงโทษหรือแก้ไข เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ก็จะต้องมีการดำเนินการสอบสวน ซึ่งการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นจะได้เริ่มขึ้น ต่อเมื่อได้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงเสียก่อน ดังนั้น เพื่อการสืบสวนได้ความพอมิเค่ามูลว่ามี ผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ได้เริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า ซึ่งกฎหมายให้อำนาจที่จะทำการในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดย ผู้ต้องหาไม่จำเป็นจะต้องอยู่ด้วย ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ต้องรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา³⁵

2.5.2 บทบาทการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

กฎหมายกำหนดว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดๆ ที่กำหนดไว้แล้วนั้นเกิดขึ้น องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐก็มีอิสระในการตัดสินใจว่าจะออกคำสั่งในเรื่องนั้นหรือไม่ (อำนาจดุลพินิจ) แต่ถ้าตัดสินใจไปทางออกคำสั่งแล้วจะต้องมีเนื้อความของคำสั่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะเจาะจง และขัดต่อประโยชน์ของรัฐหรือกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุ คือข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขของการใช้ อำนาจซึ่งอาจจะเกิดขึ้นมาจากธรรมชาติ หรือเกิดจากการกระทำของบุคคล หรือเกิดจากคุณสมบัติของสิ่งของ หรือคุณสมบัติของ

³⁵ สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา (น. 45-46). เล่มเดิม.

บุคคล หรือเกิดจากสภาวะทางสังคมก็ได้ และอาจเป็นข้อเท็จจริงที่กฎหมายบัญญัติกำหนดไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้และผลทางกฎหมายเมื่อมีข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุเกิดขึ้น เป็นกรณีที่ทำให้องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐเกิดมีหน้าที่หรือเกิดมีความสามารถในการออกคำสั่งหรือออกคำสั่งอย่างใดๆ ตามที่เห็นสมควร

การที่จะทราบว่าองค์กรฝ่ายปกครองของรัฐจะมีอำนาจผูกพันหรืออำนาจดุลพินิจจะต้องพิจารณาเห็นว่า กฎหมายใช้ถ้อยคำกำหนดผลทางกฎหมายไว้อย่างไร เมื่อมีข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุ เช่น คำว่า “จะต้อง” หรือ “มีอำนาจ” หรือ “สามารถ” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้เบื้องต้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้กฎหมายต้องพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆ ประกอบด้วย เพื่อให้ทราบว่ากฎหมายได้ให้อำนาจดุลพินิจแก่องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐหรือไม่ หรือให้ภายในขอบเขตเพียงใด ซึ่งประเด็นที่สำคัญในเรื่องอำนาจดุลพินิจอีกอย่างหนึ่งคือ การจะวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขของการใช้อำนาจ ซึ่งตามปกติแล้วจะต้องถือว่าเป็นการนำกฎหมายไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น³⁶ ดังนั้น จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ไม่ใช่ปัญหาดุลพินิจที่องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐจะสามารถวินิจฉัยได้โดยอิสระ เพราะว่าจะจะเป็นความขัดแย้งกันในตัวเองถ้ากฎหมายให้อำนาจแก่องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐในการที่จะออกคำสั่งต่างๆ อย่างมีขอบเขตจำกัด แต่กลับปล่อยให้ตัดสินใจกำหนดขอบเขตอำนาจนั้นได้ตามเจตจำนงหรือตามความพอใจ รวมทั้งในบางกรณีกฎหมายก็ใช้ถ้อยคำที่ไม่อาจกำหนดความหมายได้แน่นอนตายตัว อันทำให้เกิดเป็นปัญหาว่า กรณีนั้นเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบส่วนเหตุซึ่งเป็นเงื่อนไขของการใช้อำนาจหรือไม่ เช่น บรรดาถ้อยคำที่กฎหมายไม่ได้จำกัดค่านิยามไว้ และเป็นถ้อยคำที่วิญญูชนก็อาจตีความหมายเข้าใจแตกต่างกันออกไปได้ เช่น การกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ การกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น กรณีเช่นนี้ยังเป็นข้อถกเถียงในเรื่องการวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขของการใช้อำนาจ ซึ่งจะเป็นอำนาจดุลพินิจขององค์กรฝ่ายปกครองของรัฐหรือเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาล

2.5.3 บทบาทของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อประโยชน์แก่รัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย ระบบเศรษฐกิจ การคลัง และความมั่นคงของประเทศ กฎหมายดังกล่าวนี้ได้กำหนดการใช้อำนาจรัฐหลายประการ เช่น

³⁶ จาก คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 7) (น.39), โดย โสภณ รัตนกร, 2547, กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะของการปฏิบัติตามกฎหมาย ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น ซึ่งสิ่งสำคัญในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 คือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอบสวน คดีพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนดเมื่อพิจารณาบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะเห็นได้ว่า มีอำนาจหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลการสอบสวนคดีพิเศษ ที่มีความสำคัญต่อการอำนวย ความยุติธรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อย การดำเนินการตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นผู้ต้องหา ดังนั้น การทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดี พิเศษ พ.ศ. 2547 จึงต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความชอบด้วยกฎหมาย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่มีความชำนาญเฉพาะในการสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดี ความผิดทางอาญาที่มีความพิเศษ แตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม โดยรวมที่มุ่งเน้นในวิธานิพนธ์ฉบับนี้ คือความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ซึ่งบทบัญญัติที่มีลักษณะเด่นด้านการสืบสวนสอบสวน การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม อันปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้³⁷ ดังต่อไปนี้

1. อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ มาตรา 23 วรรคหนึ่ง กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

³⁷ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. “กรมสอบสวนคดีพิเศษ : เอฟบีไอตำรวจไทย: ประชาชนได้อะไร,” น. 57.

ความอาญา แล้วแต่กรณี³⁸ โดยให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มอบหมาย³⁹

ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาด้วย

มีปัญหาว่า การกำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดี พิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มอบหมาย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว กฎหมาย กำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาด้วยนั้น เจ้าหน้าที่คดีพิเศษจะมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้ได้มีการชี้แจงในคณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรว่า เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมี อำนาจเพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มอบหมายเท่านั้น แต่ผู้รับผิดชอบหลักก็คือพนักงาน สอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ไปถ่ายรูปแบบในสถานที่เกิดเหตุ โดย เจ้าหน้าที่คดีพิเศษก็จะมีอำนาจตามที่ได้รับมอบหมายดังกล่าว เท่านั้น

เจตนารมณ์สำคัญของการกำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เพื่อให้งานการสอบสวนคดีพิเศษของพนักงาน สอบสวนคดีพิเศษ ที่ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ไปปฏิบัติเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วย กฎหมาย

ในกรณีจำเป็น อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างกรม สอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดที่มีใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะได้ด้วย ซึ่งเจตนารมณ์ในเรื่องนี้ ก็เพื่อต้องการปฏิบัติหน้าที่โดย เร่งด่วนได้ หากกรณีขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นไม่ทัน เหตุการณ์ ทั้งนี้ในการปฏิบัติงาน เฉพาะเรื่องดังกล่าวผู้ที่ได้รับมอบหมายนั้น เป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญาและมี

³⁸ การเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผลให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิด กฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือ ปราบปราม (ดู ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (16) นอกจากนี้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวน คดีอาญาได้ (ดู ป.วิ.อาญา มาตรา 17) สำหรับความหมายของการสืบสวนนั้นหมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานซึ่ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อยของประชาชน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด (ดู ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (1))

³⁹ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 23 วรรคสอง

อำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ ได้รับมอบหมายเท่านั้น⁴⁰ สำหรับหลักเกณฑ์วิธีการมอบหมายและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด⁴¹

การกำหนดให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว มีผลให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในความผิดฐานต่างๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานคูหิมนเจ้าพนักงาน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136) ความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137) ความผิดฐานต่อสู้อหรือขัดขวางเจ้าพนักงาน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138) ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ที่ได้รับมอบหมายจะทำความผิดในลักษณะที่เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ที่ได้รับมอบหมายดังกล่าวก็จะมี ความผิดและได้รับโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้ เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ (มาตรา 148) ความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งโดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด (มาตรา 150) ความผิดฐานเจ้าพนักงานทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้นเอาไปเลย หรือทำให้เสียหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด อันเป็นหน้าที่ของคนที่จะปกครองหรือรักษาไว้ (ม.158)

2. อำนาจพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ นี้ มาตรา 24 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย⁴²

1. เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น⁴³ เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็น

⁴⁰ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 23 วรรคสี่

⁴¹ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 23 วรรคห้า

⁴² อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรา 24 นี้ เป็นรูปแบบที่กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมลักษณะพิเศษได้ใช้บังคับมาก่อน เช่น พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (1)-(5) และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 38 (1)-(3) เป็นต้น

⁴³ มีปัญหาว่า การให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปตรวจค้นในเคหสถาน โดยไม่มีหมายค้นจะเป็นการละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ได้มีการชี้แจงในคณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรว่าหลักการค้นจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นให้ค้นได้โดยไม่มีหมายค้น ซึ่งต้องมีเหตุสงสัยพอสมควร และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ กคพ. กำหนด เพราะการค้นโดยไม่มีเหตุสงสัยอันสมควรเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของ

ความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นย้ำกว่า จะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

2. ค้นบุคคล หรือยานพาหนะ⁴⁴ ที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

3. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

4. มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

5. ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวใน (1) (2) (3) และ (4)

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ปฏิบัติตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนดเฉพาะการใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควร เชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตั้งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือน

บุคคล ซึ่งการค้นต้องแสดงเหตุแห่งการค้นเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้ครอบครองเคหสถานทราบก่อนและจะต้องแสดงความบริสุทธิ์ เมื่อค้นเสร็จแล้วต้องรายงานให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษทราบ และรายงานให้ศาลทราบภายใน 48 ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติในการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นตาม มาตรา 24 (1) นั้น มาตรา 24 วรรคสอง และวรรคสามได้กำหนดไว้แล้ว

⁴⁴ ในกรณีที่กำหนดให้ค้นยานพาหนะได้ด้วย เนื่องจากเกรงว่าจะมีการตีความว่า ยานพาหนะเป็นโรฐานทำให้การค้นยากลำบาก

ตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7⁴⁵ ขึ้นไปด้วย ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสามและสำเนาทะเบียนการตรวจค้นและบัญชี ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

2.5.4 การตรวจสอบความสมบูรณ์และความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน

ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ติงาม และชอบธรรม ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ และอุทิศตนทุ่มเท สติปัญญา ความรู้ ความคิดที่มีอยู่ให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนึกและหลักการตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ แห่งการอำนวยความยุติธรรม ปลุกจิตสำนึกพนักงานสอบสวนในเรื่องการเสียสละ อดทนและความรับผิดชอบในหน้าที่ ในการสอบสวนข้อเท็จจริงของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เกี่ยวกับพยานหลักฐานต่างๆ เช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เป็นต้น ให้สอดคล้องกลมกลืนเป็นลำดับและเสนอความเห็นพร้อมทั้งเหตุผลเพื่อเป็นแนวทางพิจารณาดำเนินการต่อไป แก่ผู้บังคับบัญชาในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการ ทำให้การสอบสวนข้อเท็จจริงต้องล่าช้า เนื่องจากต้องตั้งประเด็นให้สอบสวนเพิ่มเติมหรือต้องขอพยานเอกสารเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในรายงานสรุปผลการสอบสวนข้อเท็จจริงประกอบการวินิจฉัย สั่งการ ดังนั้น การสอบสวนข้อเท็จจริงพร้อมทั้งการสรุปผลการสอบสวน โดยรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นและเหตุผลจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดที่สอบสวนเพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาให้อยู่ในประเด็นที่สอบสวนจากข้อเท็จจริงและข้อกำหนดจึงเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กัน และจำเป็นอย่างยิ่งในการสอบสวน การศึกษาข้อเท็จจริงให้ถ่องแท้และเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว เพื่อนำมาใช้วินิจฉัยในข้อกำหนดจึงมีความสำคัญสำหรับผู้สอบสวน

สรุปได้ว่า ความสมบูรณ์และความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนจึงเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความจริงในเรื่องนั้นๆ ว่ามีมูลความจริงประการใด ข้อเท็จจริง ได้แก่ข้ออ้างที่บุคคลอ้างถึง ซึ่งอาจเป็นความจริงหรือความเท็จ ข้อเท็จจริงนั้นเป็นศัพท์ของกฎหมายแต่เข้าใจง่ายเพราะมีความชัดเจนอยู่ในตัว โดยเอาคำสามัญสองคำมารวมกันคือ เท็จคำหนึ่ง กับจริงคำหนึ่ง คำสองคำนี้ในทางสามัญไม่มีการใช้รวมกัน แยกกันใช้คนละทีเพราะมีความหมายตรงกันข้ามคือ คำว่าเท็จมีความหมายว่าเป็นของ

⁴⁵ กรณีเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกนั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป เนื่องจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้นระดับ 6 ก็สามารถดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้จึงจะต้องระบุตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป

ไม่แท้ เป็นของโกหก แต่คำว่าจริงมีความหมายว่าเป็นของแท้ ไม่ใช่โกหก ถ้าจะใช้ในลักษณะคำถาม ก็ต้องเติมคำว่า หรือไว้กลาง เช่นเท็จหรือจริงแต่ในทางพิจารณาด้านกฎหมายมีความจำเป็น โดยแท้ที่จะต้องใช้อยู่เสมอในระหว่างพิจารณาเพราะยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นจริงหรือเป็นเท็จ ยังทู่เมียงกันอยู่ เพราะฉะนั้น จึงต้องมีศัพท์ใช้โดยเฉพาะให้เรียกรวมกัน ไปก่อนว่าข้อเท็จจริง จนกว่าจะถึงเวลาตัดสินชี้ขาดจึงจะแยกเท็จกับจริงออกจากกันได้ ดังนั้น การสอบสวนข้อเท็จจริงจึงมีความหมายรวมถึง การรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เพื่อจะทราบความจริงในเรื่องนั้นๆ และพิสูจน์ความจริงว่าเรื่องใดเป็นเรื่องจริง หรือเป็นเรื่องเท็จ และชี้มูลความจริงว่าเป็นประการใด ดังนั้นการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อนำเสนอผู้บังคับบัญชาจึงควรต้องมีรูปแบบเป็นแนวทางปฏิบัติ พร้อมทั้ง โครงสร้างการจัดระเบียบของข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามลำดับ โดยนำพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุมาพิจารณาเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง พร้อมทั้งตั้งประเด็นพิจารณาและนำข้อกฎหมายมาวิเคราะห์ตามข้อเท็จจริงที่สอบสวนได้มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอบสวนจะต้องให้ความเห็นและแนวทางในการปฏิบัติ นำเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าจะสั่งการประการใดหรือจะดำเนินการต่อเนื่องจากผลการสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างไร

การสอบสวนที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ต้องสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) ประกอบด้วยมาตรา 18 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วรรคสองที่จะทำให้มีอำนาจสอบสวนได้ ทั้งถือไม่ได้ว่าเป็นการทำการแทนพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 128 บัญญัติไว้การสอบสวนพยานผู้กล่าวหาจึงเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 เมื่อการสอบสวนทั้งคดีรวมการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ด้วย และไม่เป็นการสอบสวนตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120